

הישיבה הששים-וארבע של הכנסת הראשונה

ח' מנחם אב תש"ט (3 אוגוסט 1949)

תל-אביב, בנין הכנסת, שעה 14.10

א. תעסוקה ושיכון

ידוע לי שלכל הפחות ארבעת אלפים איש, מאלה היושבים בים בתי-עולים, עסקים היום בעבודות שונות, בסביבות בתי-העולים ובמקומות יותר מרוחקים.

אנחנו רואים את מצב התעסוקה כדלקמן: למספר של 23-24 אלף דורשי-עבודה הרשומים כעת בלשכות העבודה יתווספו עד סוף דצמבר כ־30 אלף עולים וחיי-אומרת שיהיו עד סוף התקופה הזאת כ־55 אלף דורשי-עבודה. לפי הערכת המוסדות המיישבים, על-פי הנסיון שהיה במחצית השנה הראשונה, ועל-פי תכניות ההתיישבות הקיימות — גם התיישבות בכפרים הנטושים וגם תוספת להתיישבות הקיימת (שתיעשה בשתי דרכים: ע"י הפניית העולים למשקים וע"י יציאת אנשי שים בודדים להתיישבות הקיימת) — ייצאו להתיישבות לפחות עשרת אלפים משפחות.

יישארו לנו, אם כן, כ־45 אלף דורשי-עבודה. היות כ־45 אלף אלה יתווספו במשך חמשת החדשים הקרובים, ולא בבת-אחת (אנשים ייצאו מבתי-עולים ואחרים ישתחררו מהצבא) והמספר ילך ויגדל עד סוף השנה — העמדנו את המספר הממוצע החדשי על 30 עד 35 אלף דורשי-עבודה בתקופת חמשת החדשים, ותישבונו מהו מספר ימיה-העבודה המינימאלי, באמת מינימאלי, הדרוש לנו. אין לי כל רצון זיכולת לצירי את התמונה בצבעים יותר ורודים מכפי שהיא במציאות. לקחנו בתור ממוצע 15 ימיה-עבודה לחודש לאיש, ובחשבון זה מתברר שדרור שים לנו יותר מ־2 מיליון ימיה-עבודה, על מנת לספק את המינימום הזה לעולים שייצאו מבתי-העולים, לחיי-יום משותתרים ולמספר אנשים הרשומים היום בלשכות בתור דורשי-עבודה.

איך אנו רוצים לפתור את בעיית התעסוקה לאנשי שים אלה — מחוץ לאלה שייצאו להתיישבות? בסך-טור החקלאי, מחוץ להתיישבות, יש עבודות מסוימות ושטחים מסוימים שיקלטו במשך התקופה הזאת מספר לא קטן של פועלים. ואפרט את השטחים הללו: קודם כל — מפעלי פיתוח התקלאות. אמנם עבודות אלה יתחילו רק בספטמבר, אך הן יקלטו מאות פועלים. אלה הם מפעלי פיתוח ההשקאה בנגב. התכניות ישנן כבר בידי חברת "מקורות", וישנה כבר התחלה קטנה. איננו יוקחים בחשבון לעבודות אלה את חודש אוגוסט, אבל העבודה הזו תתפתח בחודש ספטמבר. בעבודות הפיתוח כלולה גם עבודת הניקיון. וכן מתחילה עתה עונת הבציר. כבר עתה מועסקים בעבודות אלה מאות אחדות של פועלים, ומספרם יגיע לפחות לאלף פועל שיועסקו במשך של 6 שבועות בערך. אנו משתדלים למי שור את העבודה קודם-כל לעולים היושבים בכפרים הנטושים. כן יש עבודת בציר בדרום הארץ, ושם יועסקו בעיקר פועלים ערבים מתסביבה הזאת.

היור"ר י. בורג:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה הששים-וארבע של הכנסת הראשונה. הישיבה תסתיים בשעה ארבע ושלושים. הסעיף הראשון בסדר-היום שלנו: הודעת שרת-העבודה. רשות-הדיבור לשרת-העבודה, הגב' ג. מאירסון.

שרת-העבודה גולדה מאירסון:

כנסת נכבדה, בסוף מאי, כשהיה לי הכבוד למסור הודעה בפני הכנסת על עניני תעסוקה ושיכון, סיימתי את דברי כך: אינני רואה באפשרויות העבודה שעליהן עמדתי, ולכאורה גם במספר ימיה-העבודה שמעמתי לספק מאותו זמן ועד סוף השנה הזאת, פתרון מלא לחוסר-העבודה שיהיה בארץ. כבר אז ידעתי שבמשך התקופה הזאת יהיה עלינו לחפש מקורות עבודה נוספים על אלה שמניתי אז. לפני שאתחיל בסקירתי ברצוני לבוא לידי הסכם עם חברי הכנסת על פירושן של מלים אחדות. ישנם מונחים ברורים וידועים בשטח העבודה והאבטלה, הקשורים בלשכת העבודה; וישנם אנשים בארץ שאינם יודעים את פירוש המונחים האלה, ומערבבים מונחים שונים; וכן עלי לומר שישנם חוגים ועתונים אשר מערבים בזהו את המונחים האלה, אם כי הם יודעים יפה את ההבדל שבניהם, אבל מטעמים ובשל צרכים השונים לגמרי מן הראגה לעבודה, הם מבלבלים בכוונה את המונחים האלה, כדי שהתמונה, שבלאו הכי איננה בהירה מדי, תיעשה שחורה יותר מאשר הנה למעשה. כראשית דברי עלי להסביר, כדי שיהיו הדברים הללו ברורים לחברי הכנסת, כי קיים הבדל בין דורשי-עבודה לבין מחוסרי-עבודה. כל מי שהיה לו בתקופה מסוימת קושי כלשהו בעניני עבודה — יודע זאת יפה. לא כל דורש עבודה, כלומר, לא כל אדם הנכנס ללשכה לקבל עבודה, חייב לצאת מהלשכה מחוסר-עבודה.

רע ומר היה אילו כזה היה המצב; מספיק הרע כפי שהוא. אם חלק מדורשי-העבודה יוצאים מהלשכה מחוסרי-עבודה ואינם באים על סיפוקם — הרי המצב הוא רע. אבל לאשרנו, אין מספרם של דורשי-העבודה אינדטי עם מספרם של מחוסרי-העבודה. כיום רשומים בלשכות העבודה בתור דורשי-עבודה בערך 24-23 אלף איש; ובתור מחוסרי-עבודה רשומים 9 עד 10 אלפים איש.

מן הראוי שהכנסת תדע — ועל כך כבר עמד שרר האוצר — שבמשק של הארץ הזאת נקלטו מהאחד בינואר ועד היום עשרות אלפי אנשים, בין חיילים משותתרים ובין עולים חדשים. אינני חפשי לפרט את המספר, באשר אין באפשרותי למסור על מספר החיילים המשותתרים; אבל על-פי החשבון שעשינו מצטרף מספר החיילים המשותתרים והעולים החדשים לעשרות אלפים. גם מספר העולים החדשים היושבים במחנות אינו ידוע לי בדיוק — הוא גם אינו יכול להיות ידוע בדיוק; אבל

ואומרים שהן גם תכניות ממשיות, להקמת מפעלים, אשר אם יקומו — יקלטו אלפי עובדים, אנשי משרד המסחר והתעשייה מביאים בחשבון שמפעלים אלה יעסיקו קולל הפחות 6000 פועל, ואילו אנו הבאנו בחשבון שבתקופה הקרובה יעסיקו מפעלים אלה רק 2000 פועל.

בשטח הקואופרציה התארגנו במחצית הראשונה של השנה 787 עובדים ב-28 מפעלים קואופרטיביים, ועד סוף השנה יתווספו אליהם לפחות 300 איש. אנו יודעים שמחלקת האיגוד השיחופי של הממשלה הכינה יחד עם מרכז הקואופרציה של ההסתדרות תכנית לפיתוח מפעלים קואופרטיביים במספר לא קטן וכי היקף עוד יותר גדול. ענפי התחבורה השונים בארץ עומדים לקלוט בתקופה הקרובה 500 עובדים נוספים.

עבודות ציבוריות ובנין, כשאני מדברת על בנין, אני מתכוונת לבנין הבתים לעולים. הבנין הזה מוצא לפועל על-ידי הממשלה והסוכנות. את העבודות הציבוריות מבצעת הממשלה בשני צינורות: עבודות המוצאות לפועל באופן ישיר על-ידי המחלקה לעבודות ציבוריות של הממשלה ועל תקציבה; והדרך השנייה — הלוואות שהממשלה נתנה ונותנת לרשויות המקומיות לביצוע עבודות ציבוריות במקומות, על תנאי שכל רשות מקומית, צרייה או מושבה, תוסיף לכל הפחות 50%, או סכום מקביל להלוואה הניתנת ע"י הממשלה, מכספיה היא, או מכספים אחרים שהרשות המקומית יכולה לגייס ממקורות שונים. עד היום נתנה הממשלה הלוואות כאלה לרשויות המקומיות בסכום של 1,200,000 ל"י; ואין כל ספק שעד סוף השנה תצטרך הממשלה לתת לכל הפחות עוד הלוואה אחת בממדים לא קטנים מאלה שניתנו עד עכשיו, ואולי בממדים גדולים יותר. בתקציב הממשלה הוקצבו לעבודות ציבוריות, סלילת כבישים חדשים, החזקה ותיקון של הכבישים הישנים — 2,800,000 ל"י; מזה 2,000,000 ל"י לסלילת כבישים חדשים ו-800,000 ל"י לתיקונים והחזקת הכבישים הקיימים.

חברי הכנסת יזכרו אולי שכאשר מסרתי את הודעתי בפעם הקודמת, דיברתי על הקצבת 500,000 ל"י לכבישים חדשים; ובתקציב זה כבר הוקצבו 2,000,000 ל"י למטרה זו.

פירוש הדבר, שלשם ביצוע עבודות ציבוריות הנערשות ואשר עוד ייעשו באופן ישיר ע"י הממשלה עצמה הוקצבו שני מיליון ו-800 אלף ל"י.

סכורה אני שכבר אמרתי בהודעתי הקודמת, שכל העבודות הציבוריות שעשינו עד היום, כולן היו בגדר עבודות הכרחיות. עד עתה — ואני מקמה שזה יימשך גם להבא — איננו יכולים להצביע על עבודות בלתי הכרחיות המבוצעות על-ידינו, מחוץ אולי דברים קטנים ובלתי חשובים. אך רוב רובן, אם לא כל העבודות האלה, הן עבודות הכרחיות. אמנם ייתכן שלולא הלחץ של דורשיהעבודה, לולא הלחץ בעיית התעסוקה, לולא הצורך לספק עבודה לדרושיה, ייתכן מאד שלא היינו מבצעים את כל העבודות הציבוריות בטמפו מהיר כפי שאנחנו מבצעים אותן עכשיו. אבל יש לציין שכל כביש שאנחנו מתקנים עכשיו, כל כביש חשוב שאנחנו סוללים עכשיו — הוא הכרחי לקיום הארץ.

למשל: אנחנו מכירים יפה את הכביש המחבר את

בהודעתי הקודמת עמדתי על ענין משקיהעזר. אנחנו ראינו ורואים ברכה רבה במשקיהעזר אלה, וזו מקומות בהם לא היו מים, ולכן נתעכבה פעולה זו; ואני שמחה שביכלתי להודיע לכנסת שברמלה פתחנו את שאלת המים, ובימים הקרובים ביותר יהיו ברמלה מים גם למשקיהעזר. פתרון שאלת המים והחשמל ברמלה ובלוד יוכל לפתור בעיות רבות ולפלט דרך גם למפעלי מלאכה ותעשייה. אם יהיו לנו מים, נוכל להקים את משקיהעזר האלה בהיקף יותר גדול. מ-2000 משקיהעזר הכלולים בתכניתנו, הוקמו עד היום רק שליש. עם פתרון שאלת המים יש בדתנו לגשש בטמפו מהיר להשלמת מספר משקיהעזר עד 2000.

ברמלה ובמקומות אחרים, התארגנו קבוצות קואופרטיביות המעבדות שטח יותר גדול. ישנם כיום 16 קואופרטיבים כאלה, הכוללים 170 משפחות, ומעבדים 740 דונם. אנחנו רואים בצורת ארגון זו ברכה רבה, ובוועתנו לעודד את המתארגנים בצורה זו ולהגדיל את מספרם.

מחוץ לתכניתנו ראו להקמת משקיהעזר, ידוע לנו שביזמת התאחדות האכרים, בשיחוף עם מפלגת הציורנים הכלליים, יוקמו עוד 200 משקיהעזר, במושבות הזקוקות לתוספת ימים עובדות, כגון: בת-שלמה, ראש פינה וכו'.

במשק ההדרים: בעבודות הפרנס השונות שיעשו השנה — אם כי היקפן יהיה מצומצם — יועסקו במשך 3-4 שבועות כ-300 פועלים. בסוף אוקטובר, עם התחלת עבודות הקטיף והאריזה, יגדל מספר המועסקים בפרדסים ויעלה עד 3000 בסוף אוקטובר, 5000 בנובמבר, ו-9000 בדצמבר, והמספר ילך ויגדל בסוף דצמבר ובינואר.

בשטחי הירקות המעובדים ע"י חק"ל וע"י חקלאים פרטיים — מלבד השטחים הכלולים בהתיישבות העובדת ומשקיהעזר — הועסקו בעונת האסיף 1500 פועלים; מספרם פחת עם גמר האסיף, אולם רבים מהם יוכלו לעבוד בהכשרת השטחים הנוספים לירקות לקראת עונת הסתיו. שטחי הירקות יורחבו בשטח של 5000 דונם וע"י כך יתווספו 100 אלף ימי עבודה. בחודש ספטמבר יגדל שוב מספר העובדים בירקות ונגיע ל-1000 עובד, ואולי ליותר מזה. בחודש ספטמבר תהיה עבודה במסיק הזיתים, בו יועסק מספר יותר גדול של פועלים, בעיקר ערבים.

גם בשטח התעשייה ישנה הופעה מעודדת. שמענו בבית הזה, וקראנו גם בעתונות את כל הנבואות השחררות, על האסון שיקרה לתעסוקה בעקבות תכנית הממשלה. אני שמחה מאד להודיע, כי לא רק התעשייה אינה פולטת פועלים, אלא להיפך. החקירות שנעשו, גם ע"י הממשלה וגם ע"י ההסתדרות, מוכיחות כי התעשייה קולטת פועלים, והאינדוסטרי של התעשייה עלה במשך התקופה האחרונה.

נכון הוא שסקטור התעשייה טובל מדבר אחד: לא קמו לנו מפעלים תעשייתיים גדולים חשובים. שריהאוצר הזכיר, בדבריו כאן, מספר לא קטן של מפעלים חדשים שהוקמו בארץ, אבל מפעלים אלה קטנים הם. הם בוודאי יגדלו ויתרחבו, אבל בינתיים לא קם אף מפעל תעשייתי חדש גדול, אשר יקלוט מאות פועלים במקום עבודה אחד.

במשרד המסחר והתעשייה קיימות תכניות גדולות,

זולה על-ידי שלושה טיפוסים דירות: טיפוס אחד שהיה מכון מלכתחילה להיות ארעי — אלה הם הצריפונים; ושני טיפוסים של בניני-קבע. חברי ועדת-העבודה יצאו אתמול לסיור למפעלי השיכון, וראו את הטיפוס השני: בתי בלוקים ובתים של שטון הנבנים ע"י חברת „עמידר“. נדמה לי שאין בונים יותר צריפונים, ואין ה' סוכנות מתכוונת לבנות עוד צריפונים. כך סבורה אני שהגיע הזמן, אחרי בנין 3600 יחידות בלוקים, להפסיק גם בזאת. אינני מצטערת על שבנינו את בתי הבלוקים האלה. זה היה יותר זול ויותר מהיר; עם כניסת העולה ומשפחתו לארץ — הרי טוב יותר בית-בלוקים מאשר לא-כלום, והלוואי וכל עולה יוכל להיכנס לבית כזה מיד עם רדתו מהאניה.

קרו שני דברים המאפשרים לנו לעבור לשיטה אחרת, והם: (א) הוזלה ניכרת במחירי חמרי-הבנין; (ב) רכשנו לעצמנו שניין, וכל לפני חודשים אחרים, כשדיברו אלינו מומחים מחו"ל על הקמת 10 — 15 — 20 דירות ביום אחד, היה זה בעינינו כמעט דבר פאנטאסטי. אך עכשיו כבר הגענו בארץ לאפשרות של יציקת 12 — 16 יחידות ליום, אם-כי המכונות העומות דות ושרוננו אינן חדשות ואינן טובות, וכאשר יגיע הצידוד אשר הוזמן באמריקה וימומן מכספי המילואה, אין כל ספק שגם אנו נדע לעשות אותם הדברים הפאנטאסטיים, שיודעים לעשותם קבלנים גדולים במקומות שונים בעולם.

הוזלת מחיר חמרי הבנין ושיטת הבניה החדשה — על-ידי מכונות ועל-ידי בניה בסיטונות — יאפשרו את ההוזלה בבניה, היות ואנו מעונינים בריכוז עולים ובנין כווי בתים גדולים במקום אחד. אנו יכולים על-ידי-כך להגיע למחיר של יחידת דיור, שיהיה אמנם גבוה יותר ממחירי יחידת דיור מבלוקים; אבל לא יקר עד כדי כך שנמשך בבניית בניני-בלוקים. הוזלה זו גרמה לכך שבתם יהיה כדאי לנו לבנות בניני-בלוקים, אלא נבנה בתים מביטון על ידי יציקה סיטונת. כל זה בשטח הבנין לעולים.

אבל בשיטות בניה אלה אנו רואים גם הוזלת הבנין בכלל; היות ואין לשכוח כי שאלת השיכון עומדת לא רק בפני העולים החדשים, כי אם גם בפני עשרות אלפים מתושבי הארץ החוקקים לעזוקים לשיכון, ואינם יכולים להגיע לכך אולי בעיקר משום יוקר הבניה. עם ההוזלה הניכרת יש לא רק תקווה, אלא גם בטחון שהבניה הפרטית תתפתח. למשל: ידוע שהסתדרות נגשה לזירוז ועידוד מפעלי שיכון לפועלים — לא לעולים חדשים אלא ודקא לוחתיקים, שגם להם זכות לבית משלהם. בחיפה ובמקומות אחרים יש התעוררות יזמה לפתרון שאלת השיכון במקום. מובן שגם לכך תצטרך הממשלה לחפש ולמצוא דרך אין לאפשר את הבניה הזאת, ע"י עזרה כהלוואות ובמשכנתות לחוגים שונים העוקקים לשיכון מיד. עם הגברת פעולת הבניה לעולים ע"י הסוכנות היהודית וע"י הממשלה, ע"י הגברת הבניה הציבורית הזו, יש מקום להניח שתבוא התקדמות בבניה הפרטית של בתים יותר גדולים בערים ובמושבות. לעת-עתה, נכון שאין גידול בבניה הפרטית, וישנה אפילו ירידה מסויימת.

אמרתי שלפי החישוב שלנו דרושים לנו עד סוף השנה שני מיליון ימיי-עבודה, ברצוני לפרט כאן כיצד יש בדתנו לתפור את הבעיה, לצערי — מתרון לא מלא, ע"י בנין ועבודות ציבוריות. עבודות הנעשות עכשיו ושייעשו עד סוף השנה — יתנו לנו 600 אלף

תל-אביב לצמון הארץ. כביש זה עורר שתי בעיות: (א) הוא היה זקוק ביותר לתיקון יסודי; (ב) הוא עמוס למעלה מן המידה. הנהגים בארץ הם בדרך-כלל נהגים טובים, ובכל זאת הכביש הזה הוא כביש קטלני מבחינת תאונות-הדרכים. אמנם חייבים הנהגים להזהר עוד יותר; אך בכל זאת, כביש עמוס כלי-כך מן ההכרח כנראה שיקרו בו תאונות באחוז גבוה כלי-כך, או מכל מקום, מן ההכרח שיקרה בו אחוז מסויים של תאונות-דרכים — לפחות במקומות ידועים, בקטעי הכביש העמוסים ביותר, כי כביש זה הוא צר מדי. זאת אומרת שלא רק בעיית התעסוקה היא הקובעת כאן, כי בלאו הכי מן הנמנע היה להשאיר את הכביש הזה במצבו הנוכחי. עתה אנחנו נגשים לפתרון הבעיות הללו, באמצעים הבאים: (א) תיקון יסודי; (ב) תכנית להרחבה גדולה של הקטע העמוס ביותר בכביש זה, כלומר הקטע שבין תל-אביב ועד אחרי בני-ברק; (ג) בתכניתנו לשחרר את הכביש הזה מן העומס הגדול על-ידי סלילת כביש גדול ויפה בקו אחר — כביש שיחבר את תל-אביב ונתניה, ויוריד גם מהעומס של המבוא לתל-אביב, ע"י מבוא נוסף בצפון העיר. הכוונה היא שבמשך הזמן — ואני מקוה שגם יבור זמן רב עד הביצוע — נמשך את הכביש מנתניה, דרך חדרה, ועד שיחבר לזואני ערה. כך יהיה לנו כביש מקביל נוסף, שיחבר את תל-אביב ואת דרום הארץ ישר עם העמק, הכביש נתניה — תל-אביב ייסלל בהשתתפות הממשלה, עיריית-תל-אביב, עיריית-נתניה, מועצת הרצליה והקן הקימת. סלילת הכביש תעלה בסכום לא קטן, ואני רוצה לומר לתבתי הכנסת שע"י סלילת הכביש עפ"י התכנית הנוכחית תתמלא האמביציה שלנו רק בחציה. כי לפי שעה ייסלל רק מסלול אחד בלבד. אך גם הכביש הזה יהיה רחב יותר מכל כביש אחר בארץ.

התכנית הסופית מתכוונת שכביש זה יהיה במשך הזמן בעל רוחב כפול. אני שמחה להודיע שכבר החלו בסלילת כביש בדרום: כביש פאלוגיה — באר-שבע, לפי התכנית הסופית של הכביש הזה, בכונתנו להמשיכו עד ירושלים, כדי שתהיה גישה ישירה מירושלים לבאר-שבע, מבלי שיהיה צורך לעבור דרך תל-אביב או דרך מושבות-הדרום.

השיכון: בהודעתי הקודמת הבאתי תכנית ל-30000 יחידות דיור, שייכנו עד סוף השנה. אני מאשרת להודיע שתכנית זאת מתגשמת, ותתגשם במלואה. עד סוף ספטמבר הסתיים הקמת 15000 היחידות הראשונות; וחלקן הגדול יהיה כבר מיושב על-ידי עולים חדשים. יום נכנסים עולים חדשים ליחידות הדיור האלה. עד סוף השנה נסיים את הקמת 30000 היחידות. זה יאפשר לנו להוציא מבתי-העולים את הרוב והמכריע של העולים היושבים כיום במחנות. אין פירוש הדבר שבסוף השנה לא יהיו עולים בבתי-העולים. ברור שעוד יהיו. העליה נמשכת ותימשך, ויהיו לנו עולים. אולם אם ניקח את המצב הסטטי כרגע, הרי אנו יכולים לומר שהאנשים היושבים במחנות היום, ומספרם מגיע לאלפים רבים, ייצאו מהמחנות.

מחוץ לתכנית של 30000 יחידות דיור, אנו מגישים תכנית לעוד 3600 יחידות חדשות. כמעט ודאי שבתקופה הזאת יתחילו בבנין של לכל הפחות עוד 5000 יחידות.

כל זה בשטח הבנין לעולים. אנו — הממשלה וה' סוכנות — היפסנו דרכים לבניה היותר מהירה והיותר

שהם מקבלים ממפלגות שבעצם היו צריכות למלא תפקיד של מחנכים כלפיהם וגם כלפינו. נפגשתי עם משלחת של ההפגנה שבאה לקריה לפני כשבועיים. עם המשלחת שמנה 12 איש, היה צריך לדבר בחמש שפות, כדי שכל אחד מן השניים יעשה יבין על מה מדובר. (מ. ס. נ. : איך מעסיקים אותם בחמש שפות ?) חבר הכנסת סנה, אני מכירה אותך שנים רבות, ועלי לומר שכבר שמעתי מפיך חכמות יותר גדולות.

עם כל העוול שנגרם לעובדי הלשכות, לאנשי משרד העבודה ולשוטרים (וגם זה נכנס לגורר החינוך — לחנך את העולה החדש להתייחס כך לשוטר העברי במדינת ישראל) הרי כל זה אינו חשוב כלכך בעיני, לעומת הצער הרב על העולים עצמם ההופכים — לאחר כל הדיבורים על העולה, על העלייה ועל קליטת העלייה — לדבר אחד ויחיד: למכשיר פוליטי נגד הממשלה ונגד מפלגה אחת. ברותה היא שעבודה נוצרת במשרד העבודה רק על ידי הפגנות. שוב דבר חדש לא נוצר עם ההפגנה שהיתה בקריה. נוצר רק דבר אחד: אפשר היה להיפגש עם המשלחת בת 12 איש, ולמרות מה שהוגד להם קודם. למרות ההסתה — הם הבינו וחזרו לבתיהם, לעבודות שהיו מקבלים בלאו הכי, בלי ההפגנה. לא היה צורך בהפגנה, לא היה טעם לפצועים מבין ההמון ומבין השוטרים, ולא היה טעם לבושה הזאת שנגרמה לכולנו. אני יודעת כמה נאיבי, ויותר מנאיבי, יהיה ליעץ למפלגות העוסקות במלאכה "הפרודוקטיבית והמחנכת" הזאת, באנשי חברי הכנסת ובאנשי האגפים העוסקים במלאכה "הנהדרת" הזאת.

עלי למסור עוד הודעה: לפני ימים מספר, בסוף החייה כוח על התקציב, מסר חבר הכנסת בנטוב מספרים על הרוב העובדים במשרד העבודה. אני יודע מניין שאב מר בנטוב את המספרים האלה (מ. ב. נ. ט. ו. : משתי חוברות התקציב). רצוני למסור את המספרים האלה: מספר העובדים באגף העבודה במשרד העבודה — מחוץ למחלקת העבודות הציבוריות, שעליה עוד אדבר — היה בחודש מארס 185, בחודש יוני 143. ועלי להסביר: במשרד זה היתה לפחות מחלקה אחת — אגף כוח האדם — שאין לי כל סיבה לחשוב שהיא לא היתה מחלקה נחוצה בימי המלחמה. להיפך, יש לי כל הסיבות לחשוב, שהיא היתה נחוצה בימי המלחמה; היא עסקה בענייני גיוסים, ריתוק כוח האדם וכדומה. אולם כיום אין כל צורך במחלקה הזאת. פירוק המחלקה הזאת הקטין את מספר העובדים. היתה עוד מחלקה שאולי משהו אחר היה רואה צורך בהמשך קיומה ובהיקף שלה, אך אנחנו לא ראינו צורך בכך, והיא נחבטלה.

ישנו דבר אחד משותף לכל השרים — שכל אחד מהם רוצה לבנות את משרדו בצורה היעילה והטובה ביותר לצורך הענין. אבל בוודאי היה, ישנם ויהיו להבא חילוקי-דעות ביחס לחשוב שהיא לא היתה מחלקה נחוצה בימי יעילה. חלה גם ריאורגניזציה במבנה המשרד הזה, וגם זה גרם לצמצום מספר העובדים בו. מתוך 143 העובדים ישנם ששה עובדים חדשים, אשר נתקבלו לעמדות מפתח — ופעלים בעיקר בשטח התעסוקה. גדל מספר הפועלים באגף העבודות הציבוריות והמדירות. הגידול באגף העבודות הציבוריות מובן מאליו, היות והיקף העבודות הציבוריות עכשיו הוא הרבה יותר גדול מאשר היה קודם. בתוך הגידול הזה הוחזרו לעבודה 119 חיילים משוחררים. האגף הזה גדל בגלל עוד סיבה אחת: חלק ממחלקת המדיניות והמפות של משרד הביטחון הועבר לאגף זה. תהיה

ימ"עבודה; הבניה ועבודות ציבוריות חדשות שיוחל בבצוען במשך התקופה הזו יתנו עוד 400 אלף ימ"עבודה; החקלאות. מחוץ להתיישבות. כלומר: פרדסנות, בצירה, ירקות וכדומה. לנו 360 אלף ימ"עבודה. מספר ימ"עבודה בשטח זה, גם כשכוללים בו את הפרדסנות, הוא קטן, אך אני מכקשת להזכיר לכם שהמדובר הוא בתקופה עד סוף דצמבר, ועבודה גדולה בפרדסנות, שתעסיק פועלים רבים, תהיה רק בסוף דצמבר ובינואר; תעשייה וקאופראציה יצרנית יתנו 180 אלף ימ"עבודה; שירותים שונים יתנו 75 אלף ימ"עבודה; התחבורה תתן 70 אלף ימ"עבודה, והסיכום: מיליון ושבע מאות אלף ימ"עבודה, במקום שני מיליון ימ"עבודה הדרושים לנו. עלינו אפוא למצוא תוספת לימ"עבודה אלה, ותוספת גדולה יותר, כדי שהיה למעלה משני מיליון ימ"עבודה; מפני ש-15 ימי עבודה בחודש אינם אריאל. תוספת זו או רואים בכמה שטחים, ובעיקר בשטח אגוד, גרולה, שיכון היה לפרנס מספר גדול מאוד של פועלים — שטח הפרדסנות, מה שידוע היום בעולמנו בשם סוג ג', אם איננו טועה, יש בערך 20 אלף דונאם בשטח הזה, לשם עיבוד הפרדסים האלה מחוץ סכום כסף לא קטן. אני יודעת ששאלה זו נמצאת עדיין ברון, אילו נכללו המומחים וכל המטפלים בדבר. למסקנה שהדבר אפשרי, וכדאי לנו לא לאבד את השטח הזה, שכדאי לנו לטפל בו — הרי זה בלבד יכול היה לפתור את שאלת התעסוקה למשך תקופה לא קצרה.

כדי לספק עוד ימ"עבודה נצטרך להרחיב גם את התכניות הקיימות בשטח של עבודות ציבוריות ובניה. גם שטח הייעור יכול לספק עבודה. הדבר נכתבר לאחר ישיבות עם משרד החקלאות ושיחה עם אנשי הקרן הקיימת. אין כל ספק שפעולה זאת, הנושאת עמה, כשהיא לעצמה, ברכה כלכך רבה לארץ, יכולה לתת תעסוקה למספר לא קטן של פועלים בשטחים שונים בארץ, החל מירושלים ועד לגליל המערבי והמזרח. בשטחים אלה נצטרך לחפש דרכים לפתרון הבעיה — אם התעשייה לא תגדל ולא תוכל להעסיק אלפי פועלים (וכפי שאמרתי זהו שליש ממה שאמרנו לנו להביא בחשבון) ואם הבניה הפרטית לא תתרחב, יש להניח שהיא תתרחב, אבל אם יקרה ולא תתרחב — נצטרך — כדי לספק את צריכת העבודה במינימום — למצוא עוד 300 אלף ימ"עבודה, כדי להשיג את מספר ימ"עבודה המינימאלי הדרוש לנו.

משרד העבודה ולשכות העבודה התברכו בתקופה האחרונה, ונעשו מטרה להפגנות, וביניהן הפגנות סוערות. רות. אני חדשה בארץ, ואין זה המגע הראשון שלי עם עיני עבודה ועם מחוסרי-עבודה. במשך כשלוש עשרות השנים האחרונות, ידעה הארץ הזאת גם תקופות של חוסר-עבודה; ואני לא הייתי כלכך רחוקה מעניינים אלה. לא קשה לדעת מה פירוט חוסר-עבודה, ולמה יכול מחוסר-עבודה להגיע. ככל נסיוני בשטח זה, מעולם לא התרעמתי על מחוסרי-עבודה; אבל התרעמתי תמיד על מחוסרי-המצפון, המסוגלים ומוכנים לנצל גם רעב של מבוגרים ושל ילדים לצרכים מפלגתיים-פוליטיים. ואל יגידו לי את ה"חכמה" — ש"ולא היו מחוסרי-עבודה, אלא אפוא היה לראגן הפגנה של מחוסרי-עבודה". את החכמה הזאת יודעת גם אני. אבל כאשר ישנם מחוסרי-עבודה, יש חוגים ומפלגות — וצר לי שאינני יכולה להגיד שהבית הזה נקי ממפלגות אלה — המצילים את מצבם התמור של מחוסרי-העבודה והרעבים, שהם ברו-בם גם אנשים חדשים בארץ, וזהו השיעור הראשון

את המינימום שאנו רוצים לספק לעשרות האלפים שיוֹ פיצו ומוסייעים עכשיו כדורשי־עבודה. לשם כך דרוש שיתוף־פעולה מלא. המאמץ הוא כה גדול, עד שהוא תובע גם שיתוף־פעולה מצד ראשי עיריות ורשויות מקומיות, כדי לאפשר יחד יצירת עבודות חדשות, ולנצל את הסכומים העומדים לרשותנו בצורה היעילה ביותר. כלומר, לנצל את הסכומים כך, שיתנו את המספר המאכ־ סימאלי של ימי־עבודה. כולנו עומדים עכשיו בסימן אחד — סיפוק עבודה לדורשיה. זוהי החובה הראשונה של כולנו.

אני מקווה שהממשלה תצליח, אם כי לא בנקל, במאת מציה להגיע לכל הפחות למינימום של תעסוקה. הלוואי תעבור את המינימום הזה, ונוכל לספק יותר עבודה מכפי שתשבנו.

ב. הודעות

(חילופי גברי בוועדות)

ברג מתפטר מוועדת־החינוך, ומבקשת למנות במקומו את חבר הכנסת ע. יובלניסקי. סיעת החזית הדתית המאוחדת מודיעה על התפטרותו של חבר הכנסת א. ת. שאג מוועד דת־הכספים ומבקשת למנות במקומו את חבר הכנסת ד. צ. פנקס, וכמוֹכֵן מודיעה אותה סיעה על התפטרות חבר הכנסת מ. גורוק מוועדת־החינוך, ומבקשת למנות במקומו את חבר הכנסת ד. צ. פנקס. אני מבקש מהכנסת לאשר את המינויים האלה.

הי"ר י. בורג :

אין כל התנגדות. המינויים נתקבלו.

ג. תעסוקה ושיכון (סוף הדין)

מספר מסויים של דורשי־עבודה שאינם רשומים בלשכות העבודה, מתוך סיבות שאינן רוצה לפרטן עתה. כן יש לזכור, שהחלק הערבי מבין אורחי המדינה עדיין אינו כלול בגנתים הרשמיים על דורשי־עבודה ומחוסרי־עבודה. גם העולים הנמצאים עדיין במחנות אינם מופיעים כידוע כדורשי־עבודה. כשאני מדבר על המספרים הרשמיים ועל השוני הרב ביניהם לבין המציאות, אין אני מתכוון לעולים שבמחנות ולמחוסרי־עבודה הערביים ; אני מתכוון למחוסרי־עבודה יהודים „בלתי־רשומים“, שאת מספרם יש להעריך ב־4000 פועל ופועלת. יחד עם זה, אומר שאין חשיבות רבה למספר המדוייק של מחוסרי־עבודה ה„בלתי־רשומים“, חשוב יותר לציין, כי גם לפי המספרים הרשמיים הולך המצב ומחמיר ללא הפסק. כל חומרת המצב מסתברת מהעליה הבלתי־פוסקת של המספרים האלה בתודשים האחרונים, ועוד יותר בשבועות האחרונים.

את מספרים עגולים של הרשומים בלשכות־העבודה בתור דורשי־עבודה בחודשים האחרונים :

ינואר — 6,550

פברואר — 8,700

מארס — 11,800

אפריל — 12,300

מאי — 19,000

יוני — 24,200

לממשלה רק מחלקה אחת — גם למדידות וגם למפות, אשר תשרת את הממשלה על מחלקותיה השונות, את הצבא ואת השוק הפרטי.

לדאבוני ולצערי הרב אינני יכולה גם הפעם להופיע בפני הכנסת ולהגיד שמצאנו פתרון מלא לתעסוקתם של עשרות אלפים עולים חדשים וחיילים משוחררים. נעשים עכשיו מאמצים רבים כדי לתת 25 ימי עבודה בחודש, במקום 15 יום. אבל המאמצים נעשים לא רק לשם כך, אלא גם לשם יצירת יותר אפשרויות של מקומות עבודה קבועים. הצלחתנו בשטח זה תלויה לא רק ברצונה וביזמתה של הממשלה, כיִיאם ברצונם של יהודים בארץ ובחוקי־לארץ, וגם ברצונם של לא־יהודים, שיקימו את המפעלים הנחוצים לנו לפיתוח הארץ. עד אז יהיה על הממשלה ועל משרד־העבודה להיאבק קשות, כדי לספק

הי"ר י. בורג :

שמענו את הודעת שרת־העבודה. בטרם נפתח בוויכוח, אמסור את רשות־הדיבור ליושבי־ראש ועדת־הכנסת לכמה הודעות והצעות.

י. הררי (יו"ר ועדת־הכנסת) :

אמסור כמה הודעות על חילופי גברא בוועדות. סיעת „חרות“ מודיעה שחבר הכנסת ה. קוק מתפטר מוועדת־הכנסת ונתמקשת למנות במקומו את חברת הכנסת א. רזיאל־נאור. אותה סיעה מודיעה, שחבר הכנסת אורי צבי גרינ

הי"ר י. בורג :

יושבי־ראש הכנסת ושני הסגנים קבעו שתוקצב רבע שעה לכל משתתף בוויכוח.

ח. רובין (מפ"ם) :

כנסת נכבדה. אעסוק רק בשאלות התעסוקה והאבטלה. לא אדון הפעם בשאלת השיכון, ולא אקדיש את זמני למספר הפקידים במשרד העבודה — כפי שעשתה שרת־העבודה.

שאלות התעסוקה אינן שאלות סטטיסטיות גרידא, הן שאלות הקובעות את המשך מפעלנו ולפתרון או אי־פתרון השמעה מכרעת על תהליך קליטת העליה בארץ, במשק, בעבודה ובחברה. בתקופה האחרונה חזלה בעיית האבטלה להיות שאלה סטטיסטית, והפכה לשאלה דינאמית. מדי פעם בפעם, מחודש לחודש ומשבוע לשבוע, עולה מספר דורשי־העבודה מצד אחד, ומספר מחוסרי־העבודה מצד שני ואין כל סימן של הקלת המצב. אינני רוצה להיכנס לויכוח סטטיסטי, אולם יש להבחין בין כמה מונחים סטטיסטיים, כדי לא לערפל את מצב־הדברים האמיתי. מקובל לדבר ביחס למצב התעסוקה והאבטלה על „מספרים רשמיים“, והכוונה היא למספר הרשומים בלשכות העבודה הכלליות. „המספרים הרשמיים“ הם איפוא אותם הנתונים אשר יסודם הוא הרישום בלשכות העבודה. אבל אם נרצה לדעת את מצב הבררים אל־נכון, חייבים אנו להביא בחשבון, שבארץ יש ללא כל ספק

בחודש יוני, שבו היה מספר מחוסרי-העבודה פחות בש-ליש. אלה הם המספרים.

אני מסכים בהחלט להערכת שרת-העבודה, כאשר ציינה שעד סוף השנה יתוספו עוד למספר הנוכחי של דורשי-עבודה שלושים אלף דורשי-עבודה מכין העולים החדשים והחיילים המשוחררים. וכך יגיע מספר דורשי-העבודה עד סוף השנה לחמישים וחמישה אלף. המספר הזה נכון, אך יש לצרף אליו עוד את מספר דורשי-העבודה מכין הפועלים הערביים מחוסרי-העבודה במדינת ישראל, שמספרם מסתכם בוודאי בכמה אלפים. ונכון גם החשבון שעשתה שרת-העבודה, כשהעריכה את הממוצע של דורשי-עבודה בחמשת החודשים הקרובים ב-30 עד 35 אלף פועל ופועלת — כמובן בלי דורשי-העבודה הערביים, ותוך ציון שיש לדאוג להעסקתם.

אבל, לפני שאדבר על העתיד, אני פטור מלעמוד על העבר. המספרים שנקבתי כבר הבלטו במידת-מה את "הצלחות" הממשלה בשטח זה. אולם נוסף על כך אולי יהא מן הענין לצטט את דברי שרת-העבודה לפני חדשים, כשהופיעה בכנסת והבטיחה לנו שהממשלה תרים את המשא הגדול של גיוס מיליון ושבע מאות וחמישים אלף ימרי-עבודה בחמישה חודשים. היא אמרה שהדבר לא יבוצע בבת-אחת, אלא יתחיל ב-8000 עסוקים בעבודות ציבוריות, כבישים ובניה בחודש יוני, ויעלה במשך הזמן, אם נחלק את 1,750,000 ימרי-העבודה שהובטחו לתקופה של חמישה חודשים באופן שווה לכל חודש, יתקבל מספר של 14 אלף איש או 350,000 ימרי-עבודה לחודש. ברור ששרת-העבודה לא יכלה לקבל על עצמה בשלושים ואחד לחודש מאי, לבצע בחודש יוני את התכנית בכל היקפה. היא הבטיחה, איפוא, להעסיק ביוני 8000 מחוסרי-עבודה—זאת אומרת 200,000 ימרי-עבודה בלבד. ולפי התכנית של אז צריכה להיות עליה מתמדת של מספר המועסקים במשך חודשים אלה, עד לחודש אוקטובר. לפי מספרים שהומצאו לנו ע"י משרד-העבודה בהזדמנות אחרת, אנו רואים שביוני לא עבדו — כפי שהובטח — 8000; אלא, בכל העבודות יחד, עבדו כ-5500 מובטלים בלבד. במקום 200 אלף ימרי-עבודה בחודש זה, היו, איפוא, רק 137 אלף, כלומר פחות בשליש. עם זה יוגו, שאני חולק על הערכת משרד-העבודה שבחודש יוני הועסקו בעבודות ציבוריות 5500 איש. למעשה, היה המספר קטן בהרבה, ומספר ימרי-העבודה לא עלה על 100,000, לעומת המספר המובטח של 200,000. אולם לא אעסוק בפרט זה עתה.

בחודש יולי הועסקו — לפי מספריה של שרת-העבודה — 6,000 מובטלים בעבודות ציבוריות, כולל גם עבדו דת בציר שהעסיקו 500 עובדים. פירושים של 6,000 מועסקים בעבודה מלאה לחודש — 25 יום — הוא 150 אלף ימרי-עבודה; ולפי תכנית הממשלה היתה תעסוקת המובטלים בעבודות מסוג זה בחודש יולי חייבת להגיע ל-10—11 אלף מועסקים, כלומר 275,000 ימרי-עבודה.

זאת אומרת, שהממשלה סיפקה 150,000 ימרי-עבודה בחודש יולי במקום 275,000 ימרי-עבודה המובטחים. וכלל לא ברור לי אם המספר האמיתי לא היה נמוך יותר.

נאמר לנו שבאוגוסט יהיו 225,000 ימרי-עבודה, ז"א 9,000 עובדים, מהם 1500 עובדים בכציר. במספר זה יהיה פיגור רב לגבי ההבטחה שניתנה במאי. כי באוגוסט, בחודש השלישי לביצוע התכנית, היה על הממשלה להגיע לביצוע התכנית במלוא היקפה, כלומר לממוצע של 14,000 מועסקים, או 350,000 ימרי-עבודה.

זהו איפוא מספר הרשומים בתור דורשי-עבודה. תוך חצי שנה גדל מספרם פי 4; בתקופת עבודתה של הממ-שלה הנוכחית הוכפל מספרם: מ-12,000 עד 24,000.

אתן עוד כמה מספרים. הממוצע היומי של מחוסרי-עבודה הוא המספר המצוין את הסך-הכל של דורשי-עבודה שנשארו כל ערב בלי סידור בעבודה — בחישוב ממוצע לתקופה מסוימת. כלומר: מספר דורשי-העבודה, פחות מספר אלה שסודרו בעבודה. המספרים על הממוצע היומי של מחוסרי-העבודה נותנים תמונה יותר נאמנה על ההתפתחות במצב התעסוקה והאבטלה מאשר מספרים אחרים. והנה העליה ב"ממוצע היומי" של מחוסרי-העבודה היא הרבה יותר חריפה מאשר העליה במספר הרשומים כדורשי-עבודה:

בינואר	—	ממוצע יומי	—	1,000
בפברואר	—	"	"	2,400
במארס	—	"	"	2,850
באפריל	—	"	"	3,200
במאי	—	"	"	5,000
ביוני	—	"	"	7,300
השבוע באמצע יוני	—			7,800
השבוע בסוף יוני	—			8,500
השבוע הראשון של יולי	—			9,500
השבוע השני של יולי	—			9,700
השבוע השלישי של יולי	—			10,100

בתקופת עבודתה של הממשלה הזאת עלה איפוא הממוצע היומי של מחוסרי-עבודה מ-2,850 במארס, עד 10,100 בשבוע השלישי של יולי. בו בזמן שמספר דורשי-העבודה הרשומים בלשכות-העבודה הוכפל בתקופת כהר-נהל של הממשלה הנוכחית, גדל הממוצע היומי של מחוסרי-העבודה פי ארבעה. המסקנה ברורה: בו בזמן שגדל מספר דורשי-העבודה, ירד באופן ניכר מספר ימרי-העבודה שניתנו לכל דורשי-עבודה.

יש לעמוד על עוד כמה מספרים, כדי לבחון לאור הנתונים הסטטיסטיים את תוצאות פעולתה של הממשלה הזאת. אעבור איפוא למספר סידורים בעבודה, שניתנו בתקופה האחרונה. "סידורים בעבודה" פירושה המספר הכולל של הזמנות אשר בוצעו במשך תקופה מסוימת — לעבודה זמנית או קבועה.

לפניכם מספרים של לשכות העבודה בכל הארץ. המספרים הם שבועיים; וכדי לקבל את המספרים היו-מיים — יש לחלק את המספרים האלה לששה:

שבוע ראשון	—	חודש יוני	—	7,300
שבוע שני	—	"	—	7,600
שבוע שלישי	—	"	—	7,300
שבוע רביעי	—	"	—	6,300

כלומר: מספר מחוסרי העבודה עלה ומספר הסידורים בעבודה ירד.

שבוע ראשון	—	חודש יולי	—	7,000
שבוע שני	—	"	—	6,400
שבוע שלישי	—	"	—	6,300

הממוצע היומי של מחוסרי-העבודה בשבוע השלישי של יולי קפץ ועבר את הרבבה הראשונה, ואילו מספר הסי-דורים ירד ל-6,300, כלומר, פחות מאשר בשבוע הראשון

מיד אלפיים עובדים נוספים שיועסקו כמתלמידים במקצועות שונים בארץ — ובעיקר בענף הבנין; אנחנו אומרים: ישנה אפשרות להכניס מיד אלף וחמש מאות איש לענף התחבורה; ואנחנו אומרים: לולא ההזנחה בשטח הפרנסות, יכולים היו לעבוד כיום בפרדסים הנוטשים אף איש; לולא ההזנחה החמורות בענף חמרי הבנין ובפיתוח ענפי עבודה וייצור שהורישו לנו הערבים, יכולים היו לעבוד כיום בענפים אלה עוד אלף עובדים; לולא ההקפאה המלאכותית של בארשבע, יכולות היו כבר כיום לשבת בה 400—500 משפחות נוספות; לולא הזנחת המים והחשמל, אפשר היה להעסיק כיום בישובים הנטרשים, לפחות עוד 500 איש. כל זאת יש להגיד גם על העבר וגם על העתיד. ללא קושי, ללא השקעות גדולות, אפשר ואפשר להכניס היום למשק לפחות 8,000—9,000 איש, וזה נוסף לעבודות הייצוריות. 8,000—9,000 איש אפשר להכניס לעבודות אשר נושאות את עצמן, ללא קושי רב וללא השקעות גדולות. אבל לשמך דרושה ראיית הנולד, ידיעת החומר והרגשה שהענין הזה דחוף. לנו יש רושם שהרגשה זו לא היתה נחלת הממשלה.

א. כהן (המפלגה הפרוגרסיבית):

חבר הכנסת חנו רובין, שקדמני, קרא תגר על הממשלה על שאיחרה בבידור זה בכנסת על בעיות התעסוקה — מפברואר עד היום. אני רוצה לומר — אם תכלית הבידור תהיה להוכיח, שמספר פלוני אינו נכון, וכי מספר המובטלים הוא כזה ולא כזה, הרי חושבני, שגם אם היינו מקיימים אותו בפברואר לא היה הבידור מוסיף ולא כלום. מפסק אני, אם הוא יוסיף משהו כיום, אם הוא ילך בדרך שתתן רובין החל בה.

שכן, חברים, אי אפשר לדון בבעיית התעסוקה בלי לעמוד כל הזמן בוויית השקפה אחת, והיא — זווית קליית העלייה. חוששני שיש איזה קשר בין יציאה ממחנות העולים לבין כניסה ללשכת העבודה; ולנוכח האלגיה האופוזיציונית של רובין יש, כמדומה לי, לשאול — על מה לשמוח ועל מה להתעצב? החבר רובין העמיד את עצמו במצב פאראדוקסאלי: כל רגע של אושר בקשר עם יציאה מהירה יותר מן המחנות אל מקומות שיכון, קשור בהכרח עם הרגע העצוב של התייצבות בלשכת עבודה. והשאלה היא, מה קובע אצל חבר הכנסת רובין כאשר הוא דן בדבר הזה — ענין העלייה וקליטתה, או ענין הסיפוק המהיר ביותר של דורשיהעבודה? הבעיה חמורה, אבל משום מה קינת איכה? מצב התעסוקה בממדים ששמענו עליו כאן — ואפילו בממדים של חבר הכנסת רובין — על רקע התכניות והאפשרויות האובייקטיביות הכלולות במצבנו הכלכלי בשנה זו, מרשה אני לעצמי להגדירו בפסוק היהודי: „צרות, אבער פריילעכע צרות“.

מתוך זווית ההשקפה של עליה המונית — הרני לציין, כי לא הייתי כלל מאושר אילו היה אצלנו כיום מצב של חוסר ימים עובדות... והן היה מצב כזה בישוב, שהיה תוצאה של סגירת שערי העליה? סיעתו של חבר הכנסת רובין מצדדת באופן מוחלט בהמשכת העליה באופן בלתי מוגבל; אינני חושב שהיא דוגלת בסיסמה זו רק מתוך המטרה היחידה של להכביד על הממשלה! הנה קבל כאן חבר הכנסת רובין על כך, שבמספורי גולדה מאירסון לא נכללו מחוסרי העבודה מבין הערבים; והן רק אתמול שמענו את תביעת מפ"ם להחזיר את הפלטים הערביים שוחרי השלום! ואני שואל: הגם בסיסמה זו מכוננת רק להכביד על הממשלה? הרי בהכרח שעם התו-

אלה הם מספרים שניתנו ע"י משרד העבודה. מספרים אלה זימים כ"י להבליט את ההרוס שבין הדיבור למעשה. אך גם המספרים של משרד העבודה על מספר המועסקים בעבודות ציבוריות עומדים בניגוד לירידה במספר הסידורים בעבודה ע"י לשכות העבודה. יש לבקר את הממשלה על שלא ביצעה את הבטחתיה — שגם הן אינן מסיקולת. הממשלה גם הבטיחה במאוחר: היא הבטיחה במאי, בשעה שכבר היה קיים חוסר עבודה. בוועד הפועל של ההסתדרות, התקיים עוד בחודש פברואר דיון על עניני עבודה, וחברי ואני טענו אז שרק תנופה גדולה, עוד בפברואר, יכולה למנוע את התפשטות חוסר העבודה; ותבענו אז — כשהמוצע היומי של מחוסרי עבודה היה פחות משלושת אלפים — גילוי יומה ומרץ להבטחת התעסוקה; אך לא שמעו לקולנו. רק במאי הגיעו הדברים לדיון בכנסת. ומה שנאמר במאי, לא קיימים אלא באופן חלקי. אנו מאשימים את הממשלה באי קיום הבטחותיה ובאיריית הנולד בשטח זה. אנחנו מאשימים אותה בכך, שגם הפעם לא הכינה מספרים ותכניות. אע"ר רק הערות מספר על המספרים שהשמיעה לנו זה עתה שרת העבודה בהצאתה. היא דיברה על כך שאם נבטיח ל-30—35 אלף איש 15 ימי עבודה לחודש, למשך 5 חודשים, פירוש הדבר שני מיליונים ימייבדוה. גם אני יודע מעט חשבון; ואם המספרים נכונים, דרושים כדי לספק 15 ימי עבודה לחודש למשך 5 חודשים ל-30—35 אלף דורשי עבודה, לא שני מיליונים, — אלא בדיוק 2,437,500 ימי עבודה. כאן טענה שרת העבודה „רק“ ב-437,000 ימי עבודה. והיא אינה נותנת אפילו 2,000,000, אלא 1,700,000 ימי עבודה בלבד. אני מוסר כאן את המספרים האלה כדי להוכיח שהבטחות שניתנו הפעם אין להן ערך רב, בשעה שאפילו הסיכום החשבוני הפשוט אינו נכון. מיותר גם לציין שהמוצע של 15 ימי עבודה לחודש אינו מספיק כלל וכלל. כדי להעריך נכונה את הבטחות הממשלה והודעותיה, יש לזכור שכל הבטחות שניתנו לפני חודשים בלבד לא קיימו; ומה שהביאה שרת העבודה לפני הכנסת היום, הוא עוד פחות ממה שהביאה לפני חודשים.

בהזדמנות זו אעיר כמה הערות על ההפגנות של מחוסרי העבודה. חינוך רע הוא לעולה חדש בארץ, כש הוא שומע ומרגיש שהממשלה מאחרת בפעולה בשאלה חיונית זו, אינה רואה את הנולד, ואחרי שהיא מוסרת הודעות בכנסת — אינה מקיימת אותן. זהו החינוך הגרוע ביותר שיכול להינתן לעולה החדש. אם שרת העבודה דיברה כאן בהתרגשות רבה על-כך שעולים חדשים משמשים מכשיר פוליטי, אפשר ואפשר לספר על-כך פרטים מעניינים נוספים. ואם ישנם נסיונות שיטתיים של לחץ פוליטי על עולים, הרי יש להפנות את הטענות בשטח זה לחוג שאינו רחוק כל-כך ממפלגות הממשלה. ואם לא לכולן — הרי לפחות לחלקן. אבל אין לזה כל קשר לשאלות בהן אנו עוסקים עתה. הייתי מציע לראות את הפתרון, גם בענין הפגנות מחוסרי עבודה, בגילוי יתר מרץ, יתר זריזות, תכניתיות וכשרון בטיפול בשאלות התעסוקה. דרושה גם ידיעת המספרים וידיעת החומר. אם יהיו כל אלה — גם ההפגנות של מחוסרי העבודה ייעלמו מעצמן.

אנו מציעים — וזאת הצענו בוועד העבודה — הצעות, שאנחנו רואים אותן כריאליות היום, כשם שהיו ריאליות לפני חודש וחודשיים; וכשם שאפשר היה להעביר מים וחשמל ללוד ולרמלה עוד לפני זמן רב. אנחנו אומרים: להקים מיד שלושת אלפים משקייעור; להכשיר

תלויה תחקור ותבדוק מה הם האמצעים הפיסקאליים והקרקעיים שיש לנקוט בהם, לצורך הבניה הפרטית — לצורך התעסוקה, וקודם־כל לצורך התעסוקה, אבל גם לצורך פתרון בעיית הבניה הפרטית בממונים גדולים. מה שעשינו עד עכשיו, ומה שחשבנו לעשות ולא נעשה, הוא ככלל בלתי־מסטיק מאד.

ברצוני להתעכב על עוד בעיה אחת הקשורה עם משרד־העבודה — בעיית השיטה במסירת העבודות הציבוריות. פתרון בעיית התעסוקה מצריכה יותר ויותר יומה ממשלתית בעבודות ציבוריות, והמדינה כנותן־עבודה, חייבת בשיטה ציבורית במסירת עבודות. כיצד פועלת המדינה כחור נותן עבודה? אינני רוצה לומר, שהשיטות הנהוגות עכשיו פסולות, אף־על־פי־כן אין בהן משום שיטה ציבורית, משום נוהג ציבורי. והדבר משמש מקור לרינון, להרגשות קיפוח, להרגשה שיש כאן הפליה, ואולי גם אי־יעילות. קראתי פעם קריאת־ביניים בשעת נאומה של שרת־העבודה; אמרתי: "טנדר" והיא אמרה — טנדר, זהו מקור לשחיתות. אני חושב, שגם שיטה זו של לא־שיטה ושל דיסקרציה בעבודות ציבוריות עלולה להיות גם כן מקור כזה. הציבור חייב לדעת — מה הן השיטות במסירת עבודות ציבוריות, מיהו נותן־העבודה, מי זהם הקבלנים, מה הרווח, ההוצאות, המחירים.

והערה אחרונה שיש לה קשר לשיכון ותעסוקה — היא בעיית הפיזור והריכוז. הממשלה בונה, הסוכנות בונה, "עמידר" בונה — והייתי רוצה לשמוע לשם מה יש צורך בפיזור כזה ביומה הציבורית בבניה? מדוע לא תהיה רשות אחת לאומית־ציבורית שתעסוק בבניה? הרי זה ירבה יעילות ומהירות בביצוע.

עם זאת ישנו גם ריכוז — ריכוז במקומות הבניה. ראינו נקודות שהממשלה בונה והסוכנות בונה, ו"עמידר" בונה — כולם בנויים לאורך חוף הים! התורה הציבורית המדינית הורתה תמיד, כי פיזור האוכלוסיה במקומות דלילים הוא צו לאומי. יש לדחוק את צפיפות אוכלוסייתנו יותר מזורתה, יותר קפונה יותר דרומה. מדוע זה לא נעשה? ישנו אולי קושי כזה, שיתח עם שיכון עלינו לדאוג לתעסוקה, והתעסוקה מצויה לאורך החוף דוקא. אבל מבחינת הבסחון ומן הבחינה הכלכלית של הדבר, חייבים היינו לעשות מאמץ, ולהעביר קו־התחבורה לשיכון־עולים רחוקים, ואפילו על חשבון הממשלה בתקופה הראשונה, עד שתיפתר באופן טבעי שאלת העבודה במקום מות הללו. שמענו שעכשיו תופעל הרכבת, ותופעל רק כרכבת־משא; אני חושב שלמול צרכי פיזור האוכלוסיה, יש להפעיל רכבת־נוסעים, ולשחרר אוטובוסים רבים כדי להעביר עולים ממקומות־שיכון רחוקים למקומות־עבודה מרוכזים.

א. לנקין (תנועת החרות) :

כנסת נכבדה! חושבני שלא תהא זו גוזמה לומר שבעיית התעסוקה היא אחת הבעיות הרציניות והכאובות ביותר בבעיותיה הפנימיות של המדינה. שאלת התעסוקה היא מרכז כל השאלות; היא קשורה במצבו ובמשטרנו הכלכלי, היא תקבע את גורל התפתחות המדינה והחיוקה. הצרכים הראשונים של כל אורח נקבעים בחמישה דברים. זבא ז'בוטינסקי, העמיד אותם על חמש מילים המתחילות ב"מ": מזון, מעון, מלבוש, פרנסה, מורה. כל חמשת הדברים הללו תלויים במצבו הכלכלי של האורה, באפשרות השגת פרנסה לאורה, כלומר — במציאת מקורות להעסקתו.

רת הפליטים יגדל גם מספר דורשי־העבודה הערביים בממונים בלתי־רגילים...

מן הראוי היה שהכירור הזה יישמע גם באוני הערבים. חוסר־העבודה, כתופעה חולפת כשלעצמה, מוכרח להיות תופעה של קבע כשהוא מלווה את זרם העליה הבלתי־פוסק, ואנו צריכים לראות את הבעיה הזו קשורה, כשלהבת כפתילה, בענין המדיני ובענין הציוני. את בעיית התעסוקה, במידה שהן מחמירות, אין לבחון רק מצד השפעתן על החיים הכלכליים כאן, אלא גם על תהליך קיבוץ הגלויות, אפשר יבוא יום, כאשר הלחץ לעליה מן התפוצות ילך ויחלש, ויהיה צורך אולי בחינוך ציוני, בסיסמות ציוניות, כדי לשמור יתודים לעלות ארצה, ואולם מצב של חוסר־עבודה המוני, של פיגור אחרי קלי־טת העליה, עלול להכביד עלינו מאד־מאד מבחינה מדינית וציונית! ומבחינה זו יש לראות גם את ענין ההפגנות. אינני נגד הפגנות בכלל, אבל ראיתי הפגנה אחת מקרוב, וראיתי את האדם שנאטר כאחד הפורצים את שער הכנסת. שמעתי בעצמי, איך הוא צווח באוני השוטר וביקש שיתן לו ללכת, כי "הוא חילל וצריך לחזור למחנה". אני שואל את עצמי, מה מחפש חייל בין פורצי שער הכנסת? האם גם הוא מחוסר־עבודה? מבחינת קיבוץ גלויות — חמורות ההפגנות כאבטלה עצמה! ויש לעקור את שתייהן.

שר־העבודה תיאר את המצב בקליטת עולים במשק, והתיאר הנה אינו כל־כך בלתי־משביע־רצון, אם לראותו מבחינת התעסוקה בלבד. אבל מה בדבר הבחינה האחרת — הרחבת הייצור? חוששני, שברובה היתה זו קליטה טיפוסית של תעסוקה, אבל היא קשורה כנראה רק במידה מינימאלית בהרחבת הייצור!

ואני רוצה להתעכב בעיקר על קודה אחת, שהיא חיונית לבעיית התעסוקה, והיא קשורה גם עם הרחבת הייצור — יותר אולי מכל עבודה ציבורית אחרת: אני מדבר על התעסוקה בבניה, ובעיקר בבניה פרטית למגוריים. אינני צריך להסביר, כיצד דבר זה קשור בהרחבת הייצור: תוספת דירות, צריכת חמרי־בנין, הרי זה ממילא הרחבת הייצור; וכן יש בכך משום הקלה על קשיי קיבוץ הגלויות, שכן הקושי המרכזי העלול לסגור פעם את שערי הארץ מבחוץ דוקא — הרי זה חוסר דירות. וכל דירה פרטית חדשה יש בה לא רק משום תעסוקה לעולה, אלא מתנסה גם דירה ישנה, אשר בה יוכל לגור. אני מוכרח לומר, כאשר עמדה הממשלה בחרשים הללו תחת הלחץ לעשות משהו יסודי להגברת הבניה הפרטית, בקצב הרבה יותר גדול — הביאה הצעות שאין בהן ממש.

התעניינתי קצת בבעיה זאת של הנעת גלגלי הבניה במדינות אחרות, מדינות אשר לא עמדו כלל תחת לחץ של קיבוץ גלויות וקליטת עולים, אלא רק תחת לחץ של התפתחות טבעית של האוכלוסיה. מדינות אלה עמדו לפני הצורך להרבות ערים חדשות, ולהרבות את הבניה בהן. והדבר העיקרי, המרכזי, הראשוני, שנעשה שם לשם עידוד הבניה הפרטית היה — שחרור בנינים חד־שים ממסים עירוניים וממשלתיים. את הדבר הזה עוד לא עשינו.

אמצעי שני אשר צריך להניע באופן יסודי את גלגלי הבניה הפרטית הוא — העמדת קרקע לאומית, קרקע של הקק"ל, גם לבניה פרטית בתנאים נוחים. בענין זה עדיין לא נעשה שום דבר רציני. חישוברים אלמנטאריים מראים, כי העמדת קרקע — וקרקע יש לנו — לצרכי בניה פרטית מזוילה את הבניה בשלושים או ארבעים אחוז. הצעתי, ואני דורש וחוזר ומציע, שזעודה בלתי־

ישיבה ס"ד, ח' אב תש"ט (3 אוגוסט 1949)
— תעסוקה ושיכון (לנקי) —

כי האחריות לענינים אלה היא על הממשלה כולה —
אחריות לשיטה ולמטרה בכללם.

יחד עם זאת ברצוני להעיר לשרת-העבודה הערות מספר. אני מציין בסיפוק רב, ששרת-העבודה זהירה מאד בהבטחתיה, והירה הרבה יותר משרים אחרים ומקיימת את הבטחתיה יותר מאחרים. אולם, בתכניות שלה אין מעוף ממלכתי; לא נזכרת בתכניות הקיימות של משרד-העבודה גישה מדינית כללית שהיא מצוות התקופה בה אנו חיים. אי אפשר להצדיק את חוסר-העבודה בכך, שהדבר הזה הוא תופעה המתגלה מדי פעם בפעם בחיינו במדינה. גם לפני עשרים שנה וגם לפני שלושים שנה היה חוסר-עבודה — כך טוענת שרת-העבודה; וראש-הממשלה יכול להזכיר כי גם הוא היה רעב ללחם, בהיותו בסגריה. טענות כאלה אין להן מקום כיום. היום מוטלת עלינו אחריות מדינית לקליטת רבבות ומאות אלפים של עולים, אשר עלינו לעשות מאמצים להביאם ארצה. הכרת האחריות לקליטת העולים חייבת להיות מדינית-כוללת, ולא מצומצמת לתוקף האדמיניסטרטיבי שניתן למשרד-העבודה. זוהי שאלה מדינית יסודית, ובה תלויים התפתחותה הכלכלית של המדינה ותיווקה. אי אפשר לצאת ירי חובה בהעלאת מספר המועסקים בעוד אף, אלפים אינו שלוש אלפים איש ולחשוב את הבעיה כפתורה ע"י כך ולא לחפש דרך נוספת לפתרונה. ישנו דרכים לפתרון הבעיה, ודרכים אלה מבוססות על גישה ממלכתית.

הוזכר כאן שעיקר השיכון שלנו באותן 30 אלף יחידות-הדירה, נעשה לאורך רצועת החוף — הצפופה בלא הכי — בין תל-אביב, או רחובות, ועד עכו. 90% מהשיכון ייקבעו שוב בתוך רצועת-החוף הזו. בשעתו חולקה לחיבת הכנסת חוברת מטעם משרד-הבטחון, ובה הסברה המבוססת על חישובים בטחוניים, מדיניים וכלכליים, שמסקנתם אומרת שאסור לנו להגדיל את הצפיפות ברצועת החוף, שאסור לנו להמשיך לרכוש אוכלוסיה נוספת לאורך הרצועה הזאת, שאנו חייבים לפתור את האוכלוסיה שלנו לעומק, לרחוב ועיקר לאורך המדינה, כיון שכל רחוב המדינה אינו מגיע אלא למספר קילומטרים.

התרשמתי מאד מהחוכמת הזו, וחוששני שהתרשמתי מהחוכמת היתה עמוקה יותר מזו של מחבריה עצמם. מכל מקום עובדה היא, שאין אנו רואים תכניות רציניות ורחבות לפיתוח הכנסת חוברת המרוחקות של ארצנו, איננו רואים תכניות לריכוז האוכלוסיה באזורים המרוחקים ההם. סבורני שאילו היינו מביאים את העולים מהאגדה ישר לבאר-שבע, במקום להביאם לחנה בפרדס-חנה, היו העולים משתכנים שם, ואין ספק שחלק מהם היה נאחו בקרקע במקום; בוודאי היו אותם מהם פותחים בתי-מלאכה, קיוסקים וכו', ומרובה היו כאלף מתאחזים במקום — אך גם זו לטובה. אילו הלכנו בדרך זו היינו יכולים להשיג משהו. משום שעובדה היא שמחנה העולים הנמצא ליד חיפה באו עולים לשיכון כיון בסירה; עולים מבאר-יעקב לא באו לסירה, משום ריחוק המקום ובגלל אי ידיעתם על קיום סירה. סירה קרובה לחיפה, ועל כן השתכנו עולי חיפה בסירה, אילו היו העולים משתכנים בבאר-שבע, היה איזור זה קולט מספר מטוים של עולים. אילו נעשה הדבר בהסתמך על יומתם הפרטית של העולים עצמם, היה זה מקל על פתרון הבעיה שאנו מתחבטים בה.

ועוד הערה: יש כפרים נטושים רבים שטרם יושבו. יית-

בתקופת ממשלת המאנדאט, שימשה בעיית התעסוקה קה מודל לשלטון הור. ממשלת המאנדאט טענה אז בקשר לקביעת מספר העולים לארץ-ישראל, שיכולת הקליטה של ארץ-ישראל היא מצומצמת. מוגבלת; ומשום כך אסור לאפשר ליהודים לעלות ארצה. ובה המציאות ופירכה את הטענה הזאת של הגוי השליט. עם גידול העלייה, עם גידול זרם שביציון גדלה והתפתחה כלכלתה של ארץ-ישראל, גדל הביקוש לידים עובדות; ובמקום חוסר-היכולת הכלכלית נוצר שפע כלכלי. כולנו זוכרים את הפרוספריטי הגדול שבא דוקא בשנים של העלייה הגדולה ביותר שהיתה בתקופת שלטון המאנדאט. כולנו זוכרים שאז הועסקו במשק העברי לא רק המועלים העברים והעולים העברים, כי אם גם רבבות ערבים.

עם כל איכותי לשלטון הור והשנוא, ועם כל הדגשת ה"הלהבדיל" בין ממשלת בריטאניה ששלטה בארץ, לבין ממשלה עברית עצמאית, אני חייב לקבוע שכיום עומדים אנו במצב הפוך: ככל שגדלה העלייה, כן גדל חוסר-העבודה בארץ-ישראל. העלייה אינה מביאה בעקבותיה כל התפתחות למשקה של מדינת-ישראל. אין גידול בביקוש לידים עובדות, אין שפע כלכלי, אין זרם הון פרטי, אינה אורה הלהבות שהיתה בשנים הקודמות.

הדברים אלה מחייבים אותנו לחפש וליצור אמצעים — ולו גם מלאכותיים — להעסקת מחסרי-העבודה, ולעשות מאמצים מיוחדים ולחפש הצעות מיוחדות כדי להקטין את מספר המובטלים בארץ.

ברור שאין שרת-העבודה יכולה להתחייב לפתור את בעיית התעסוקה במלואה בעזרת העבודות הציבוריות שמבצע משרדה. אך על הממשלה לבחור באחת משתי הדרכים: או שתכיר בכך שענין התעסוקה הוא לא רק ענין לדאגתם של משרד-העבודה ושל הממשלה, שענין זה קשור וכוון בהתפתחות המשק העברי הפרטי במדינה, בהתחרות, בפיתוח היוזמה הפרטית ובעידוד ההון הפרטי בא"י, ואז יתחלקו כל הגורמים האלה עם הממשלה במעמסה של פתרון בעיית התעסוקה, או שהממשלה תיטול על עצמה את כל האחריות לשיטה הכלכלית ולמשטר שהיא משתדלת להנהיג במדינה זו. עובדה היא שבתקופת הפרוספריטי של שנות 1934—1935 זרם ארצה הון, היתה התענינות של היוזמה הפרטית, קמו משקים, קמו בתי-חרושת, מפעלי תעשייה, בתי-מלאכה וכו'. עובדה היא שההון הפרטי נרתע עתה מלבוא אנה, שהיוזמה הפרטית מצומצמת ומוגבלת מאד, בתוקף החוקים, התקנות, השיטה והמשטר הקיימים במדינה. אם קיים משטר צנע, אם קיימת הצעת-חוק של תפיסת נכסים, אם קיימת הצעת חוקי-חירום שמשמעים הגבלת חופש הפרט, אם קיימת תכנית להחזרת 100,000 פליטים ערבים לא"י — ברור שברבים אלה לא יעודדו את ההון הפרטי ואת היוזמה הפרטית במדינה, הם לא יעודדו את הפרט, את האזרח, להשקיע מאמצים בפתרון הבעיה הכלכלית הקשורה בבעיית התעסוקה במדינה.

כשהממשלה נוטלת על עצמה את האחריות למשטר הזה ולשיטות האלה של ניהול חיי המדינה, הריהי חייבת ליטול על עצמה גם מלאו האחריות לבעיית התעסוקה, לבעיית חוסר-העבודה ההולך ונוצר, וגם לעובדה שישנם אלפים, ואולי רבבות, מובטלים בארץ. אין הממשלה יכולה להטיל את האחריות הזאת על שרת-העבודה ועל משרד-העבודה. אולי יראה הדובר מזור במקצת, אך פחות מכל יש להחזיק את שרת-העבודה או את משרד-העבודה כגורם הקשור באופן ישיר לבעיית התעסוקה.

נאים, ועם החברים ממשרד-העבודה ומנהלי "סולל-ב"ו" נה" וחברת שיכון ו"עמידר", כדי לברך על מה שראינו. כמה מהחברים, וגם אני ביניהם, שוחחנו עם העיר לים. אני מוצא לנחוק למסור רק פסוק אחד שאמר לנו עילה אחד מבולגריה שדיבר, אגב, עבירת רהוטה, כאשר שאלנו אותו כיצד הוא רואה את העתיד במדינת-יש"ר ראל, השיב: "לאט-לאט נוציא את הרע וישיאר רק הטוב".

נדמה לי שכל מי שהשתתף בסיוור, ללא הבדל מס' לגה, רחב לבו בראותו כי הנה מתגשמת והולכת תכ" נית הבנין למען העולים. כולם הכירו, כי בשטח זה עלינו על הדרך.

בהודמנות זו אני רואה לי לחובה ציבורית לציין פרט אחד, אשר במסכת זו הנו יותר מפרט. מעל במה זו הזכירו לא פעם את ה"טרסט", "סולל-בונה". עבודה זאת מבוצעת ע"י "סולל-בונה", מוסד-פועלים זה, אשר בראשיתו היה ידוע בשם "משרד לעבודות ציבוריות" — זכה ולימד את ראשוני העליה השלישית סלילת כבי" שים ועבודת בנין. ועתה הוא זכה להיות בין מקימי בית לבני העליה הגדולה למדינת-ישראל. אני רוצה לציין מתוך הוקרה את מפעל השיכון אשר "סולל-בונה" מבצע.

אשר לשאלה הרוחקת — התעסקה. חברי וידיי די חנן רובין הביא כאן מספרים המראים כיצד האבטלה גדלה והולכת מחודש לחודש, תוך תקופת כהונתה של הממשלה הזאת. בתחום הזמן העומד לרשותי לא אוכל להתייך עמו על מספריו. אבל אני חייב להזכיר עוד איזה דברים הגדלים והולכים תוך תקופת כהונתה של הממשלה הזאת. מיאנאר עד יוני הגיעו ארצה 144,844 עולים — אף זה קרה בתקופת כהונתה של הממשלה הזאת. מהם עזבו את בתי-העולים 67 אלף (ח. רובין): זה לא נכון; הממשלה הזאת קיימת רק מחודש מארס) יש לי תשובה על כך, אבל אינני רוצה לחדש סערות בבית. ולכן החלטתי לא להשיב הפעם על קריאות-ביניים. בתקופת כהונתה של הממשלה הזאת נקלטו, אם אהיה זהיר אגיד נאחזו, במשק הישראלי 20—26 אלף מפרנסים חדשים מבין העולים.

בתקופה הזאת קלט משק ישראל חיילים משוחררים רבים, אשר עם עלותם ארצה התייצבו לצבא. אינני יכול לנקוב את המספר, אבל הוא מספר לא קטן.

המשק חזר ונקלט את התיילים המשוחררים, אשר לפני התגייסותם נמצאו במקומות עבודה. אינני יודע אם המשוחררים חזרו לעבודתם רק בתוקף החוק, ייתכן שכאן פעל גם היחס לצבא-ההגנה-לישראל. אבל פעלה גם יכולת המשק של ישראל. ועצם העובדה של המעבר ממשק מלחמתי למשק של שלום ללא ועוועים מרובים — מעידה אף היא על כוחו ועל יכלתו של משק ישראל.

ואני שואל את כל אלה אשר יש להם ענין בעליה, ולכולנו יש ענין בעליה: מה תוכן, מה תוכן ישראלי, מדיני, להשחיר דברים יותר על המידה?

בבירור הקצר שהתקיים כאן על שיכונם של העולים העיר חברי לוועדת-העבודה, מר לנקין, על כך, שאין השיכון מפוזר בארץ. זוהי הערה רצינית, גם מבחינת בטחונה של המדינה ולא רק מבחינת כלכלתה. אמנם להתיישבותה של האומה היהודית בארץ הזאת היו צ"רות שונות. בראשית היינו רק אנשי הר, והכנעני וה-

כן שהם נשמרים בשביל 100,000 הפליטים הערביים, אבל לדעתי רצוי להקדיש את הכפרים האלה לרכבות העולים שיושבים עדיין במחנות. לו שוכנו העולים האלה שם, בוודאי היו נאחזים במקום. אילו הובאו העולים לשם ישר מהאניה, במקום שיובאו למחנות העולים שברצועת החוף, כי אז יכולנו לקלוט מספר הרבה יותר גדול של עולים. ישנם כפרים וערים נטושים שחסרים בהם מפעלי מים, חשמל, תחבורה וכו'. מתוך הכרת האחריות הממלכ"תית המוטלת עלינו—מדוע לא נחייב את המפעלים הציבוריים הקיימים לספק חשמל ומים, ולקיים את התחבורה — אם גם ייגרמו להם הפסדים בתחילה — למען אפשר לישושים אלה להתפתח. מדוע יש להכות עד שחברת החשמל תואיל למתוח קו לישוב מסויים, לבית-חרושת מסויים או לבית מסויים — תמורת תשלום גדול, שאינו הולם את שיטת הצנע במדינה? מדוע לא נחייב את החברה הזאת להקריב גם היא את חלקה? הרי חלקו של מחוסרי-העבודה בבנין המדינה גדול בהרבה מחלקו של חברות כאלה!

והערה אחרונה בדבר העסקת העולים בעבודות ציבוריות. ישנם פרדסים נטושים, ישנם משקים חקלאיים נטושים ומפעלי חרושת ותעשייה נטושים שטרם הוט"עלו; ישנן עבודות שונות הזקוקות לידיים עובדות היום, כגון, פיגוי ההרסות כפרים ובכפרים הנטושים שכבר שוכנו על-ידי העולים, ובאלה שעומדים לנשך בהם ע"י לים. העבודה הזאת יכולה להעסיק אלפים רבים של ע"י לים, ואלפים אלה יושבים במחנות בחיבוק-ידיים ואינם עושים מאומה. הם מקבלים את כל השירותים, ואינם עובדים — כמוכן שלא באשמתם — בזמן שהמדינה כה זקוקה להם; עלינו לכוון אותם לעבודות אלה, לתנן אותם לעבודה ולאמן אותם לקראת עבודה גופנית, ואולי גם לתת להם אפשרות להיאחזו באותם המקומות שם נמ"צאים הפרדסים הנטושים, הכפרים הנטושים, מפעלי הח"רושת ובתי-המלאכה.

ע. גלובמן (יו"ר ועדת-העבודה):

נסת נכבדה. בג' בסיון, 31 במאי 1949, שמענו את הודעת שר-העבודה על תכנית השיכון לעולים החדשים. אם חברי הבית זוכרים, הציע אז רוב הבית הצעה בג"ר סח צנע, שהבית רשם לפניו את הודעת שר-העבודה ומקדם בברכה את יזמתה והוא המשוש לביצוע תכ"נית זו. גם ניסוח זה לא זכה לאישור כללי, היה כנר"א איהו פחד לתת מפרעה של עידוד להגשמת תכנית לשיכון עולים.

אתמול היתה הזכות לחברי ועדת-העבודה ולי, לב"ק בשיכונני העולים. שמחתי, ואני מניח שכל החברים שמחו, למראה יחיות-הדיור לעולים. ואף חברי האופור"זיציה הצביעו, הפעם ברגילה, על-פני התכנית המתג"שמת והולכת. ראינו כמה דברים, אשר שר-העבודה חששה להגשמתם בהביאה בפני הבית את התכנית, והנה קמו וכאו הדברים.

ראינו בניה מזורות — 14 יחידות-דיור ליום. יחי-דוד-דיור יצוקות ומוצקות; מבין העוסקים בבנין 90% הם עולים חדשים. ככל המקומות שביקרנו חשנו בתדוות העבודה. ראינו כי התקוה להוות הבנין מתגשמת, וזאת בתוקף פעולתה של הממשלה להוולה. נאמר לנו, כי יחי-דוד-דיור של 26 מ' מרובעים יכולה להגיע, במשך הי"מים, אם תהיה באמת-מידה נרחבת, ל"450 באחד החדרים התכנסנו, כל חברי ועדת-העבודה, עם העת"ר

אני רוצה להגיד עוד כמה דברים בענין התעשייה. מחוסר זמן ואני זאת בקיצור גמרץ. לדעתי קיימת עובי דה אחת מעוררת לגבי קידום עיני התעסוקה והתעשייה — האינפלציה נעצרה. נדמה לי, שדבר זה במיוחד עלול לקדם את התעשייה. אנחנו פועלים במשך 4—5 חודשים. אם יבוצע המילוח האמריקאי לגבי מפעלי התעשייה בס' כום של 25 מיליון דולאר, ואם סכום זה יגרוור השקעה נוספת של עוד 75 אחוז, פירושו של דבר שנוכל להגיע לתעסוקה נוספת של 20 עד 25 אלף פועלי-תעשייה חד-שיים. אולם, אני רוצה כי הבית יידע, שגם כיום נעשות פעולות חשובות בעניני קליטה בשטח התעשייה. אני משבחה את הזוהרות של שר-העבודה, — היא מאד זיהי רה בהערכותיה ובהבטחותיה, — אבל אני נמנה עם אלה האומרים: ומן הזוהרות הוא שלא להיות זהיר מדי. כיום נעשה גם משהו בשטח התעשייה, אשר שר-העבודה לא עמדה על כך. הפעולה הנעשית כיום ע"י הממשלה לפיתוח מרכזי תעשייה, תסייע לכך ותתן דחיפה. ואני רוצה במפורש לזרו את הממשלה, כי מה שנאמר ע"י שר-האוצר על הקמת לשכה אחידה של כל הגורמים הקשורים בתעשייה לטיפול בתעשייה ולקידומה, שדבר זה יקום ויבוצע. כבר כיום מתרחבת והולכת תעשיית הפלאסטיקה, עומדת להתרחב תעשיית האריג. צמר וצמר-גפן, עומד לקום מפעל מתכתי חשוב וכו'.

כבר אמרתי כאן קודם בבירור לסדר-היום, שארצנו היא ארץ של עליה. משקנו אינו משק סטאטי, זהו משק די-נאמי, ואפילו היו לנו אמצעים רבים יותר, היו לנו מובי-טלים. חבלי קליטה היו תמיד, גם כאשר העליה היתה במספר קטן יותר. וכמוכן שיש להקל על חבלי הקלי-טה קודם-כל ע"י עבודה וכן ע"י צעדים להעלאת כשרם המקצועי של העולים. אני יודע כי שר-העבודה כבר תבעה מגורמים שונים, להציע לפניו תכניות להכשרת העולים והעלאת כושר עבודתם.

דרך אגב, בסירותנו בשיכון אמר לי אחד מוותיקי פועי-לי-הבנין, שבאותו שטח שבו הוא עובד, ייצאו 100 פועלי-בנין מוכשרים בלי קורסים, אלא תוך כדי עבודה. העי-בודה היא קורס חשוב מאד.

ולסיום: אין ספק כי מצב אותם החברים המוכטי-ליים קשה. מצבו של כל מובטל קשה. המספר עלול לע-לות ועלול לרדת. אנו חייבים במאמצים מיוחדים לעשות הכל. אני יודע כי המאמצים האלה נעשים מיום ששר-העבודה חזרה לתפקידה בממשלה, וברור שיש להמשיך. אני מצטער על ההפגנות. ואני מצטער על חלוקת-עבודה משונה בינינו, חלק עושה במבנים, וחלק במפגינים. אולם נצטרך לעשות את דרכנו הלאה, תוך הישגים ותוך כשלונות. נסביר לעולים את הקשיים ונפעל להסרת הקשיים.

הי"ר י. בורג:

בגלל ט' באב נסיים את הישיבה עכשיו, מתוך תקי-וה כי דברי הנביאים יקויימו וכי ימים אלה יהיו לששון ולשמחה ולמועדים טובים לבית-ישראל.

פלשתי שלטו בחוף הים. בתקופת שלמה ובימי החשי-מונאים מידת שליטתנו בים היתה גדולה יותר, ואבר-תינו לחמו על שליטתם בחוף הים. ואין לזלזל כל כך ברצועת החוף. אבל עלי להגיד, כי אם אנו דנים בשאי-לה זו, אינני סבור שנוכל להפנות במהרה את התעשייה למקומות מרוחקים. והתפקיד הזה יצטרך ליטול עוד זמן מסויים על שכמה של ההתיישבות.

חבר הכנסת לנקין שאל, מדוע אינם מובילים את העולים למקומות ההתיישבות. אני מניח שהוא אמר זאת מתוך חוסר-ידיעה. והייתי מייעץ לחברי ועדת-העבודה ואף ליתר חברי הכנסת מן הערים, לצאת פעם ולראות בהתיישבותם של העולים החדשים ובהיצמדם מחדש לאדמת המולדת המשותפת.

אני רוצה להקריא לפניכם מספר מקומות ששם יושבו עולים חדשים. אני מדבר על יישוב הנוער החי-לוצי ולא על יישוב חיילים משוחררים, אלא רק על עיר-לים. (א. ל. נ. ק. י. : כמה זמן הם חיכו לזה ?) 1883 שנה ! כפי שנמסר לי ע"י חברים העוסקים בדבר, יושב בו עד עתה 22 כפרים נטושים ע"י העולים ומניחים שב-מחצית השניה של השנה ייושבו עוד 30—33 מקומות. בדרך-כלל מניחים שבשנת תשי"ט נגיע בערך לתוספת של 30 אלף נפש. ויש אומרים 38 אלף נפש. בהתייש-בות. אני יודע כי מפעל זה מצריך עוד מאמצים גדולים מאד, אולם אני מקווה שיימצאו הכוחות והאמצעים לכך. לשם הענין אשר הזכרתי לגבי ההתיישבות, — ברצוני להקריא כאן את רשימת המקומות: בסה (הגליל המערבי), תרשימת (הגליל המערבי), סותמתא (הגליל המרכזי), אל קאסי (הגליל המרכזי), חרביחא (הגליל המערבי), מירון (הגליל המרכזי), סמוע (הגליל המרכזי), ספסוף (הגליל המרכזי), איגוים (שומרון ע"י זכרון), עין-כרם אשר עליד ירושלים, כפר אוריה במסדרון ירושלים, ספריה א' וספריה ב' (שפלת יהודה ליד בית-דגן), ספריה (על-יד ספריה), קוביבה (ע"י נס-ציונה), כפר יבנה, זרנוגה (ע"י רחובות), עקיר (ע"י עקרון), מסמיה (דרו-מית לגדרה בפתח ודי סרר), קסטינה (ליד באר-טוביה) ומגידל. בין המקומות שהזכרתי, הרי מהם מקומות-ישוב עתיקים כגון בסה הוא בצת, ספסוף הוא ספסופה, מירון, עין-כרם; ספריה הוא ספריא, מגידל הוא מגדל גד. בני בניהם של עובדי אומה יהודים חוזרים אפוא לאדמת אבותיהם.

שמות אלה, סבורני, מראים על כיוון ותכנית בהת-יישבות. ולאו דוקא ברצועת החוף, ועוד היד העמלה והעובדת נטויה. אין איש סבור שכבר בתקופה הראשונה לשיכון העולים יעלה בידנו, באין עוד מפעלי-תעשייה במרחב-הארץ, לשכן את העולים, אשר פניהם אינם להתיישבות. במקומות מרוחקים ממקורות פרנסה ועבודה. לעת-עתה זה מן הנמנע; ובזאת לא רציתי להי-גיד, שאין על הממשלה לעשות מאמצים כדי "לסור" את מפעלי התעשייה ברחבי הארץ.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות ס"ב—ס"ד

1. חוק כלי-היריה, תש"ט — 1949.
2. החלטות ועדת-הכנסת — תקדימים.
3. דיון על הסכם שביתת-העסק עם טוריה.
4. חוק השיפוט הצבאי, תש"ט — 1949.
5. חוק לתיקון פקודת המשכנתות על אניות, תש"ט — 1949.
6. תעסוקה ושיכון.

ב. הצעת חוק כלי-היריה, תש"ט—1949*

1. פירושים
בחוק זה —
 1. כלי-היריה—פירושו כלי בעל קנה, העשוי לירות כדור, קלע, פגז, פצצה או כיוצא באלה, שבכוונת להמית אדם, וכולל חלק, אביזר ותחמושת של כלי כזה.
 2. כלי-היריה צבאי— פירושו כלי-היריה מסוג שריר הבטחון הכריז עליו, באכרזה שפורסמה ברשומות, כסוג של כלי-היריה צבאיים.
 3. פקיד-רשוי— פירושו אדם שנתמנה על-ידי שר-הפנים, במינוי שפורסם ברשומות, להיות פקיד-רשוי לצורך חוק זה; מינוי כזה יכול להיות כללי או מסוייג.
 4. שעת-חירום— פירושה תקופה שבה קיים במדינה מצב של חירום בתוקף אכרזה על-פי סעיף 9(א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח—1948 (מס' 1 לשנת תש"ח—1948).
 2. ייצור, יבוא ויצוא של כלי-היריה
 - (א) לא יעשה אדם כלי-היריה אלא על-פי רשיון ועל-פי הזמנת הממשלה.
 - (ב) לא יביא אדם כלי-היריה צבאי למדינה ולא יוציא אדם כלי-היריה צבאי מן המדינה.
 - (ג) לא יביא אדם למדינה כלי-היריה שאינו כלי-יריה צבאי, ולא יוציא אדם מן המדינה כלי-היריה שאינו כלי-היריה צבאי, אלא על-פי רשיון.
 3. עשיית עסק בכלי-היריה
 - (א) לא יעשה אדם עסק בכלי-היריה אלא על-פי רשיון.
 - (ב) לצורך סעיף זה רואים אדם כעושה עסק בכלי-היריה, אם הוא עושה בהם מיקח-ומכר או עוסק בהח-סנתם או בתיקונם.
 - (ג) בעל-רשיון לפי סעיף זה לא יקבל כלי-היריה להחסנה או לתיקון אלא מאת אדם אחר שהוא בעל רשיון כזה, או מאת אדם המחזיק אותו כלי-היריה בהיתר על-פי חוק זה.
 4. נשיאה והובלה של כלי-היריה
 - לא ישא אדם ולא יוביל אדם כלי-היריה, אלא על-פי רשיון, או על-פי תעודת-הרשאה לפי סעיף 9 או 10.
 5. החזקת כלי-היריה
 - (א) לא יחזיק אדם כלי-היריה, אלא על-פי רשיון.
 - (ב) הוראות סעיף זה אינן חלות —
6. קניה ומכירה של כלי-היריה
 - (א) לא יקנה אדם כלי-היריה ולא ירכשו בדרך אחרת, ולא ימכור אדם כלי-היריה ולא יעבירו לאחד בדרך אחרת, אלא על-פי רשיון.
 - (ב) סעיף זה חל גם על בעל-רשיון לפי סעיף 3.
 7. מטווחי-קליעה
 - (א) לא ינהל אדם מטווח-קליעה, אלא על-פי רשיון.
 - (ב) בעל-רשיון לפי סעיף זה אינו פטור מן החובה לקבל רשיון על-פי סעיף 5 לגבי כלי-היריה שהוא מחזיק לצורך המטווח.
 8. משלוח כלי-היריה
 - לא ישלח אדם כלי-היריה בדואר, ברכבת או בכל דרך אחרת, אלא על-פי רשיון.
 9. כלי-היריה להגנת כפרים
 - (א) רשות מוסמכת רשאית לתת לממונה של כפר רשיון מיוחד להחזקת כלי-היריה להגנת הנפש והרכוש של הכפר והתחבורה עם הכפר.
 - (ב) ממונה של כפר שניתן לו רשיון מיוחד כא-מור, רשאי, ככל הנראה לו לטובת הגנת הנפש והרכוש של הכפר והתחבורה עם הכפר, להרשות מזמן לזמן אדם מתושבי הכפר לשאת את כלי-היריה שעליו ניתן הרשיון בתחום שהוגדר ברשיון; הממונה רשאי לה-טיל תנאים והגבלות על מי שההרשאה ניתנה לו.
 - (ג) הרשאה על-פי סעיף-קטן (ב) תינתן על-ידי תעודה בחתימת יד הממונה.

(ג) כשיש לשוטר יסוד לחשוב שבכלייריה מסויים נעברה עבירה לפי חוק זה, רשאי הוא לתפוס אותו כלייריה; והמשטרה רשאית להחזיק ברשותה כלייריה שנתפס כן, עד שבית-המשפט מוסמך יחלים מה ייעשה בו.

14. הפקדת כלייריה בידי המשטרה

אדם שהחזיק כלייריה בהיתר לפי חוק זה, ופקע היתרו, אם משום שנתם תקפו של הרשיון שניתן לו לפי חוק זה ואם משום סיבה אחרת, חייב למסור את כלייריה למשמרת לתחנת-המשטרה של מקום-מגוריו או של מקום-עסקו, ויקבל אישור-קבלה על כלייריה שמסר.

15. אבידות

(א) החזיק אדם כלייריה, ואבד כלייריה או נשמד, חייב להודיע על כך לתחנת-משטרה.

(ב) בעל-רשיון לפי חוק זה שאבד או נשמד רש"י וינו חייב להודיע על כך לפקיד-רישוי.

16. עבירות וענשים

(א) העובר על הוראה מהוראות הסעיפים 2, 3 ו-4, או על תנאי או הגבלה שנקבעו ברשיון שניתן על-פי אחד הסעיפים האמורים, דינו — מאסר עד שתי שנים או קנס עד שש מאות לירות או שני הענשים כאחד.

(ב) העובר על הוראה מהוראות הסעיפים 5 ו-6 או על תנאי או הגבלה שנקבעו ברשיון שניתן על-פי אחד הסעיפים האמורים, דינו — מאסר עד שנה אחת או קנס עד שלוש מאות לירות או שני הענשים כאחד.

(ג) העובר על הוראה מהוראות חוק זה או על תנאי או הגבלה שנקבעו ברשיון או בתעודת-הרשאה שניתנו לפי חוק זה, ועבריתו אינה עבירה לפי סעיף-קטן (א) או (ב), דינו — מאסר עד ששה חודשים או קנס עד מאה וחמישים לירות או שני הענשים כאחד.

17. החמרת ענשים

העובר עבירה על-פי חוק זה בכלייריה צבאי, או בכלייריה שאינו ניתן למשא אדם, או בכלייריה אח"רים, או העובר עבירה על-פי חוק זה בשעת-חירום — יהיה צפוי לעונש גדול פי-שנים מן העונש שהוא צפוי לו על אותה עבירה על-פי סעיף 16.

18. החמרת כלייריה

(א) בצאת אדם חייב בדין על עבירה לפי חוק זה, רשאי בית-המשפט לצוות שכלייריה שבו נעברה העבירה יוחרם לטובת המדינה.

(ב) כשיש לפקיד הדואר או הרכבת יסוד לחשוב שחבילה שנשלחה בדואר או ברכבת מכילה כלייריה שנשלח שלא על-פי רשיון לפי סעיף 8, רשאי הוא לפתוח את החבילה, בנוכחות קצין-משטרה בדרגת מפקח ומעלה, ומשמצא בה כלייריה, ובעליו אינו ידוע, יוחרם כלייריה לטובת המדינה.

19. רשיונות לפי חוקים אחרים

האמור בחוק זה אינו פוטר אדם מן החובה לקבל רשיון כדרוש על-פי חוק אחר.

(ד) בסעיף זה —

„כפ"י פירושו מקום-יישוב שר"הפנים על-פי המלצת שר-הבטחון, אישר אותו ככפר לצורך סעיף זה.

„ממונה" — פירושו מוכתר, או תושב אחר שנת"מנה על-ידי פקיד-רישוי להיות ממונה לצורך סעיף זה.

10. כלייריה להגנת מפעלים

(א) רשות מוסמכת רשאית לתת לבעלים של מפעל ראוי רשיון מיוחד להחזקת כלייריה להגנת המפעל ועובדיו והתחבורה עם המפעל.

(ב) בעלים של מפעל ראוי שניתן לו רשיון מיוחד כאמור, רשאי, ככל הנראה לו לטובת הגנת המפעל ועובדיו והתחבורה עם המפעל, להרשות מזמן לזמן אדם מעובדי המפעל לשאת את כלייריה שעליו ניתן הרשיון בתחום שהוגדר ברשיון; הבעלים רשאי להר"ל תנאים והגבלות על מי שההרשאה ניתנה לו.

(ג) הרשאה על-פי סעיף-קטן (ב) תינתן על-ידי תעודה בחתימת יד הבעלים של המפעל.

(ד) „מפעל ראוי" — פירושו, בסעיף זה, מפעל שר"הפנים, על-פי המלצת שר-הבטחון, אישר אותו כמפעל ראוי לצורך סעיף זה.

11. רשיוות מוסמכות

רשות מוסמכת לפי חוק זה היא —

(א) לצורך סעיף 2 —

(1) לגבי כלייריה שנועד לצבא-הגנה-ליש"ר אל — שר-הבטחון;

(2) בכל מקרה אחר — שר-הפנים בהמלצת שר-הבטחון.

(ב) לצורך סעיפים 3 עד 10 —

(1) שלא בשעת-חירום — פקיד-רישוי בהמלצת מפקח המשטרה המחוזי;

(2) בשעת-חירום — פקיד-רישוי בהמלצת מפקח-המשטרה המחוזי ומפקד-הצבא המחוזי.

12. הוראות כלליות בנוגע לרשיונות

(א) המוסמך לתת רשיון לפי חוק זה רשאי, לפי שיקול דעתו —

(1) לתת רשיון או לסרב לתיתו;

(2) לתת רשיון בתנאים ובהגבלות ולהטיל תנאים והגבלות על רשיון שניתן;

(3) לבטל רשיון תוך תקופת תקפו.

(ב) רשיון על-פי חוק זה תקפו עד סוף שנת הלוח העברי שבה ניתן הרשיון, או עד תאריך מוקדם יותר שנקבע ברשיון.

(ג) רשיון על-פי חוק זה הוא אישי ואינו ניתן להעברה.

13. סמכויות המשטרה

(א) הנושא או המוביל כלייריה בהיתר לפי חוק זה — חייב לשאת את הרשיון או את תעודת-ההרשאה לכך.

(ב) בעל רשיון או תעודת-ההרשאה לפי חוק זה חייב להראות את הרשיון או את תעודת-ההרשאה לכל שוטר הדורש זאת ממנו.

20. ראיות

(א) נמצא כלייריה במקום מסויים, רואים את האדם שהמקום בהזקתו, כמחזיק כלי-היריה, כל עוד לא הוכח היפוכו של דבר.

(ב) בתביעה פלילית לפי אחד מסעיפי חוק זה האוסר עשיית דבר שלא על-פי רשיון, אין על התביעה להוכיח אלא שהנאשם עשה אותו דבר, ומשהו-כזה, על הנאשם הראיה שהיה לו רשיון לכך.

(ג) תעודה, שנראה מתוכה שהיא חתומה בידי קצין-משטרה בדרגת מפקח ומעלה, המאשרת שכלי מסויים הוא כלייריה או כלייריה צבאי, תשמש בתביעה פלילית ראיה לכך, כל עוד לא הוכח היפוכו של דבר. ואולם הנאשם זכאי להזמין את חותם התעודה לחקירת שתי-ערב, ואם עשה זאת הנאשם, לא תשמש התעודה ראיה כאמור אלא אם חותם התעודה נענה להזמנה; ובית-המשפט חייב, מיד לאחר שהוגשה לו תעודה כאמור, להודיע לנאשם על זכותו להזמין את חותם התעודה לחקירת שתי-ערב כאמור.

21. ביצוע ותקנות

(א) שר-הפנים ממונה על ביצוע חוק זה.

(ב) שר-הפנים רשאי, לאחר התייעצות עם שר-הבטחון ושר-המשטרה, להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו של חוק זה.

(ג) שר-הפנים רשאי, לאחר התייעצות עם שר-האוצר, להתקין תקנות הקובעות את שיעורה של כל אגרה שהמקבל רשיון על-פי חוק זה חייב לשלם לאר-צרה-מדינה.

22. הוראות מעבר

(א) על אף האמור בחוק זה, אדם שהחזיק כלי-יריה ערב היכנס חוק זה לתקפו שלא על-פי רשיון לפי פקודת כלי-היריה, תהיה אשר תהיה הדרך בה הגיע כלי-היריה לרשותו, לא ישא בשל כך באחריות פלילית לפי חוק זה אם תוך ששים יום מיום היכנס חוק זה לתקפו —

(1) קיבל רשיון על-פי חוק זה שלפיו מותר לו להחזיק אותו כלי-היריה; או

(2) מסר את כלי-היריה למשמרת לתחת-המש-טרה של מקום-מגוריו או של מקום-עסקו.

(ב) אדם שמסר כלי-היריה כאמור, יקבל אישור-קבלה על כלי-היריה שמסר.

23. ביטול

(א) פקודת כלי-היריה — בטלה.

(ב) רשיון שניתן על-פי פקודת כלי-היריה, ושעמד בתקפו ערב היכנס חוק זה לתקפו, כוחו יפה למשך ששים יום מיום היכנס חוק זה לתקפו, כאילו היה זה רשיון שניתן על-פי ההוראה המקבילה שבחוק זה, ותקפו יתם בתום מועד זה.

24. מלכודות חקלאיות

(א) הוראות חוק זה לא יחולו על מלכודות חק-לאיות.

(ב) „מלכודת חקלאית” — פירושה, בסעיף זה, כלי-היריה מסוג ששר-הפנים, על-פי הצעת שר-החק-לאות, הכריז עליו, באכרזה שפורסמה ברשומות, כסוג של כלי-היריה המיועד לפי מבנהו לשמש מלכודת למט-רות חקלאיות בלבד.

25. תחילת תוקף

תקפו של חוק זה הוא מיום ו' באב תש"ט (1 באוגוסט 1949).

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 2

מ. ס נ ה :

„הייצור, היבוא והיצוא של כלי-היריה יתנהלו על-ידי המדינה ולא יימסרו לבעלי-עסק פר-טיים.”

לסעיף 2(א)

י. מ ר ל ין :

„לא יעשה אדם כלי-היריה אלא על-פי רשיון ופיקוח הממשלה.”

לסעיף 2 (ב)

י. מ ר ל ין :

„לא יביא אדם כלי-היריה צבאי למדינה, ולא יר-ציא אדם כלי-היריה צבאי מן המדינה, אלא על-פי רשיון הממשלה.”

תיקוני טעויות

חוברת כ'.

עמ' 1053 — דברי ש. מיקונים (טור ב').

במקום „(פ י י ג ה א י ל נ י ת : תודה רבה !)”
צ"ל — „(ק ר י א ה : תודה רבה !).”

חוברת כ"א.

עמ' 1171 — דברי י. ברי-הודה.

בשורה 2, במקום „ — — — כפי שהוצע וכו'”,
צ"ל — „ — — — כפי שהוצע על ידי הממשלה
וכו'.”

„בשורה 5, לאחר המלים „ — — — הים התיכון”,
צריך להוסיף : „בהצעת הוועדה חסר הפסוק האח-רון.”